

TOPLUM

HAFTALIK SİYASİ VE EKONOMİK FORUM DERGİSİ

SAYI 57-18 MAYIS 1973

yılın anaları

AF BEKLEYEN ANALAR

HAKKIMIZI İSTERİZİ!...

Bazı Cumhuriyet Halk Partili parlâmenterler «Seçmen yaşını 18'e indirilmesi» hususunda bir öne ride bulundular. Ne yazık ki, Demokrasinin gereği olan bu öneri, egemen güçlerin bel bağladığı AP, DP ve CGP tarafından tepkiyle karşılandı ve red edildi. Böylece gençlik, doğacağı sırada öldürülmüş oldu. Garipçesine, ilkelcesine...

Amma bu susturulmuş ancak bugün içindir. Biz gençlerin yaşı 18'de kalacak değil... Günler ilerledikçe yaşımız da ilerleyecek, 21'i aşacak ve irademizin tecellisiyle çıkarıcılara o zaman hesap sorulacak. Zaman geçse de, karanlık günler, yerini aydınlığa terkedecektir.

Yapısı icabı gençlik; insanların ezilmesine, sömürülmesine, horlanmasına tahammül edemez. Gençin ideali; insanın insanca yaşamasıdır. Gençlik, şahsi çıkar peşinde koşanlarla aynı sepete konamaz. Gençlik, yapıcıdır, atılcıdır, enerjiktir. Bu sebeple de tutuculuğa karşıdır. Herşeyi tartışmasını bilir ve özgürlük ister...

Demokrasinin sınıflar — arası bir rejim olduğu düşünülecek; bu sınıflar arasında gençlik kesiminin de varlığına inanılmalı. Gençlerin susturulmasıyla, yarınlara karartıldığı bir ortamda demokrasi yoktur. Yarınların gerçekten parlak olmasından yana iseniz, demokratik haklardan biz gençleri de yararlanırsınız. Şayet buna yaklaşmıyorsanız, memleketin geleceğine kastettiğinizi unutmayınız. Demokratik kurallara göre gençler, memleket meselelerini öğrenmeli, yönetimde sesini duymalı ve geleceğe «bilen insan» olarak yönelmeli, yöneltmelidir.

Fakat, bugün alınan kararlarla gençlik «bilen insan» değil «robotlaştırılmak» isteniyor. Hem bize hiçbir hak verilmesin, hem de bize 19 Mayıs Bayramlarında methiyeler düzölsün... Celiski dolu bir tutum değil mi bu? Biliyoruz, bu 19 Mayıs'ta da gençlik üzerine çok konuşulacak, çok nâmeler düzölecek. Şayet o gazelhânlar gençlerden yana iseler, ellerindeki meclis çoğunluğu ile seçmen yaşını

18'e indirsinler. Bunu yapmazlarsa, o tatlı mesajlarla gençlerin kandırılacağı sanılmasın. Zira, yetkililer sermayenin çobanı olabilirler; fakat biz koyun değiliz ki onların kavalıyla uyuklayalım...

Seçmen olma hakkı bugün verilmese, (doğanın gereği olarak) yarın alınacaktır. Bugün susturduğunuz gençler, işte o zaman daha gür sesle bağıracaklardır. Düşünün: Suskunluktan güçlü bir haykırış olabilir mi? Gençlerin yalnızlığından güçlü bir örgüt olabilir mi? Yaşadığımız şu deneylerden daha değerli bir kitap okudunuz mu hiç?... Gençlik bir kalem yayına benzemez mi? İsterse, bir yayı 1 cm. sıkıştırın. Parmagınızı oradan aldığınızda o yay 100 cm. fırlamaz mı? Yani genç insanı bir adım geri götürüş, yüz adım ilerletmeyi sağlar. Bugün ezilsek bile, yarın umuluyoruz...

Siz hiç tarih okudunuz mu? Mustafa Kemal'in Ulusal Egemenlik Mücadelesi 27 Mayıs devrimi ve 12 Mart hareketi insanların susturulmasından, hakların kısıtlanmasından doğmamış mıdır?... Bülbülleşen yetkilerimiz, gençlerin, işçi ve köylülerin desteğinin alınmadığı bir yerde, geleceğe yönelmenin çok zor olduğunu unutmasınlar.

Bugünün yöneticileri dünün gençleri değil miydi? Bugünün gençleri yarının yöneticileri olmayacak mı? Elbette ki olacak... Ve her Vahidettin'den sonra bir Mustafa Kemal doğacak. Gençleri güdükleştirmek isteyenler; unutulmasın ki, Türkiye'nin geleceğini kurşunlama sevdasına kapılmışlardır.

Yaşasın, gençlerden yana çıkış yapan CHP'liler! Yaşasın, demokratik haklarının mücadelesini veren Atatürk'çü gençler!... Yaşasın ki; halkını da yaşatsın...

Yaşar ALTÜRK (Çarşamba)

*

ORDAYIZ

Biz halkçıyız her an halkı severiz

Halkımız nerdeyse bizler ordayız

Fakiri zenginden üstün tutarız
Halkımız nerdeyse bizler ordayız

Bizim amacımız demokrasi
bulunur fakire imkân çaresi
Zenginin cebinde çoktur lirası
Halkımız nerdeyse bizler ordayız

İçi nasırlanmış eller bizimdir
Açlıktan bükülen beller bizimdir

Döner koltuk deyî çullar bizimdir

Halkımız nerdeyse bizler ordayız

Köylü işçi kardaş gözünüz açın

Sizi sömürenden uzakça kaçın
Sizi sevenleri siz başa seçin
Halkımız nerdeyse bizler ordayız

Âşık Bayramı'yım çok şey bilirim

Ölürsem de vatan için ölürüm
Vatan millet için canım veririm
Halkımız nerdeyse bizler ordayız

Erzurumlu

Âşık YAŞAR BAYRAMI'

*

Sayın TOPLUM Dergisi,
Geçici bir süre için aboneye ara vermek gereği hasıl oldu. Şimdiye değin zamanında elime geçen gerçekçi ve toplumcu derginizi zevkle, içtenlikle okudum.

En zor koşullar altında bile gerçekleri savunmaktan yılmayan topluma başarılı yayın hoyalı dilirim.

Dergimizi şimdilik bayiden de temin etmek kaydıyla, selam ve hürmetlerimi sunarım.

**(Baskanlık emrinde
bir öğrenmen)**

TOPLUM DA

HABERLER / YORUMLAR

BU
HAFTA

TOPLUM'A ÇÖRE

Yenilik düşmanlığı
ve korkaklık değil,
gerçekçilik
YAZAN:
TURHAN ERKER
6'ncı sayfada

o Mizah 25inci sayfadan
başlıyor.

Hasan Hüseyin'in «yük-
sek bir huzura» yazısı
25 ve 26'nci sayfalarda:
«Kıyırık, Kikirik, Kır-
kırık»

Teoman Okaygün'ün kısa
hikâyesi 27'nci sayfada:
«Hela duvarları.» 28'inci
sayfada karikatür var.
29 ve 30'uncu sayfalarda
Lâle Devri yer alıyor.
Lâle Devri'nde yeni bir
diziye başladık: «Yeniçe-
riler»
Nedim'in özel teşebbüse
övgüsü 29'uncu sayfada
31'inci sayfada karikatür
var.

Yılın annesi:
AF BEKLEYEN
ANALAR
4'üncü sayfada

- o Mehdi Zı'tın olayların
içinden yazısı 9'uncu say-
fada: «Hoca Nasrettin'i
bilir misiniz?»
- o 16 ve 17'nci sayfalarda
Anıl Çeçen'in, son günle-
rin tartışma konusu o-
lan, seçmen yaşıyla ilgi-
li yazısı var: «18 yaş ve
19 Mayıs»
- o Watergate olayının bi-
linmeyen yönleri 20 ve
21'inci sayfalarda yer al-
ıyor. Bu olayı Muzaffer
Bingöl Amerika'dan yaz-
dı
- o Dünya haberleri 22 ve
23'üncü sayfalarda. Aynı
sayfalardaki Ortadoğu
Raporu'nda Engin Eroğ-
lu, Lübnandaki son olay-
ları açıklıyor: «Filitin
gerillalarına Lübnan'da
barınma hakkı verilmi-
yor.»
- o 24'üncü sayfada Afrika
73 yer alıyor.

Milli mücadele
ruhu
Yazan:
Osman K. Akol
18 ve 19'uncu sayfalarda

Kapak: Fahri Karagözoğlu

TOPLUM

cuma günleri yayınlanır haftalık
siyasi haber ve yorum dergisi

GAMAYA Gazetecilik
Yayın Limited
Şirketi adına
Sahibi ve Genel
Yönetmeni:

Turhan ERKER

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü:
Abdullah Emre İleri

TEL: 18 07 59

YÖNETİM YERİ: Meşrutî-
yet Cad. Hatay Sok. 10/15
Bakanlıklar - Ankara

HABERLEŞME:
Posta Kutusu 160
Ulus Ankara

TOPLUM Dergisinin bu sa-
vını, Başkent Matbaacılık
tesislerinde dizilmiş ve
basılmıştır. Klşeler Emek
Klişecilik'te yapılmıştır.
Dağıtım: Hür Dağıtım

ABONE
6 aylık (26 sayı) 65 TL
Yıllık (52 sayı) 125 TL
Yurt dışı (uçak) 190 TL
ABD (uçak) 310 TL

İLÂN TARİFESİ

Arka kapak 5.000 TL Arka kapak 4.500 TL
(renkli)
Sütun cm. 50 TL (siyah-beyaz)

Sevgili TOPLUM

okuru,

Geçen hafta şiir-
den söz etmek iste-

ğiyle oturmuşum makinenin başına. Masanın
üstünde gazeteler duruyordu. Gazetelerin, aşağı
yukarı hepsi de aynı lâfları tekrarlayan irili
ufaklı başlıkları, beni, istemediğim hâlde, poli-
tikadan söz etmeye sürükledi; şiir de bu hafta
ya kaldı. Keşke hep şiirden söz edebilsen.

İşte Hasan Hüseyin'den birkaç mısra:

«Gördüm toprağın o acı gülün

o kuş ancak o bahçelerde

nesini anlatayım ben özürlüğü

gün olur zincire vurulmaktır özgürlük

gün olur

göğsünü gere gere

ıslık çalmak caddede»

Şiirin ülkesi olur mu? Uzaklardan bir ses, ama
erkek bir ses, Pablo Neruda söylüyor:

«Ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa

Tohuma dururlar yeniden

Ve halk toprağa gömülü

Tohuma durur bir yerde

Buğday nasıl filizini sürer de

Çıkaras toprağın üstüne

Güzelim kırmızı elleriyle

Sessizliği burgu gibi deler de

Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde.»

Devam edelim yeryüzünün en güzel işinden söz
etmeğe. Bu da bir başkası:

«Bir tutam kır çiçeği

toprağın ve senin üstünde

şimdi taze genç ve diri

ama koparacak hoyrat eller

solacak hepsi de

senin solduğun gibi

güzel olsun diyemeyecekler yeryüzü

umudunu yitirmiş

güneşi yitirmiş,

yitirmiş yarını ve özgürlüğü

atılacaklar bir kenara

senin atıldığın gibi

Bir damla suyun özlemi

kavuracak incecik saplar

gözleri arkada gidecek

senin gittiğin gibi

Ülkü Arman

Yılın annesi

Mutlu olanlar — acı çekenler
(Kapakdaki konu)

Geçtiğimiz haftanın ilk günleri, büyük kentlerimizde mağazaların çoğunun vitrinleri yeniden düzenlendi; vitrinlerini düzenlemeyenler de görünür bir yere, 13 Mayıs Pazar'ın «Anneler Günü» olduğunu hatırlatan pankartlar koydular. Yurdumuzda Anneler Günü'nün yerleşip tutulması için elinden gelen çabayı harcamış olan Hürriyet Gazetesi de bir hafta önceden yayına başladı: «Anneler Günü geliyor, annenize hediye almayı unutmayın».

Tüketim ekonomisinin bir buluşu olan, Anneler Günü'nün hediyelerle kutlanmasını sağlama fikri, yurdumuzda da piyasanın hareketlenmesine yol açıyordu; bu yüzden, Anneler Günü'nde hediyeler verilmesinin geleneksel bir nitelik kazanması belli bir çevrenin işine gelmekteydi. Nitekim, radyo ve televizyonun da katkısıyla, Mayıs'ın ikinci

pazarı hediyelerle anılan bir gün hâlini almıştı.

İşin hediye yönü, ekonomik zorlamalarla sağlanmıştı ama, anlamı bakımından Anneler Günü özel bir önem taşımaktaydı. Duygusal yanı ağır basan bu günde, çeşitli kadın kuruluşları da «Yılın Annesi» ni seçiyorlardı.

Geçtiğimiz pazar günü, Anneler Günü, seçim kütüklerinin sayım ve yazımı dolayısıyla konulan sokağa çıkma yasağı yüzünden, önceki yıllara oranla daha sönük geçti. Ama armağanlar bir gün önceden alınmış, anneler bir gün önceden ziya ret edilerek elleri öpülmüştü. «Yılın Annesi» olarak da her kuruluş kendine göre bir seçim yapmış ve pazar günü bu seçimlerin sonucu açıklanmıştı.

Ya bu anneler?

Anneler Günü bu yıl özel bir önem taşıyordu. Çocuklarından hediyeler alan, elleri öpülen yüzbinlerce anne vardı ama, binlerce anne de kendilerine hediye almak, elini öpmek olanağından yoksun bulunan çocuklarını, eşlerini düşünüp gözyaşı dökmekteydi.

Cezaevlerindeki binlerce, onbinlerce mahkûmun, tutuklunun annesi, ya da karısı, geçtiğimiz pazar gününü öbür annelerden çok farklı bir biçimde geçirdiler. Bütün annelerin sevinç içinde oldukları sırada, onlar ya cezaevlerinin, tutuklevleri-

ACILI ANA
Yılın anası

nin kapısında ziyaret için sıra bekliyor, ya da demir parmaklıklar arkasındaki çocuklarını, kocalarını düşünüp ağlıyorlardı. Üstelik, son günlerde haberler, affın gerçekleşmesinin uzayacağı, gerçekleşmesi hâlinde bile, bazı suçların af kapsamı dışında tutulacağı ihtimalini yaymaktaydı. Binlerce anne, içerdeki çocuklarını, ya da çocuklarının içerdeki babasını düşünerek, Anneler Günü'nü, anne olmanın zevkini tadamayan geçirdi, acı günlere bir yenisi eklendi.

TOPLUM'a göre, yılın annesi, ceza ve tutuklevlerindeki anneleri veya eşleridir. Genel affın çıkarılması onlara en güzel armağan olacaktır; oysa tam, Anneler Günü afeesinde af ihtimalinin de uzaklaştığı haberleri, onlara en büyük darbe olmuştur.

Gelecek «Anneler Günü»

TOPLUM, bu gerçeği düşünerek mahkûm ve tutuklu annelerini, eşlerini biraz olsun teselli edebilmek, binmez bir kinle affa karşı çıkanların yüreğini biraz olsun yumuşatabilmek amacıyla, mahkûm ve tutukluların da gözyaşları içinde bekleyen aileleri bulunduğunu kamuoyuna hatırlatmak için bu seçimi yapmıştır.

Elbet, vürekleri unutulamayacak acılarla dolu anneler de vardır ve bu annelerin acısını gidermek bir yana, azaltmak dahi olanak dışıdır. Ama, hiç olmazsa acıyı yaygınlaştırmadan, öbür annelere de daha fazla çekirtmeden genel affı çıkarıp, yeni bir huzur dönemine girmek müm-

Gördünüz mü!..

Oh! Dünya varmış... Neyse, bu en önemli sorunu da çözümledik. Hem demokratik düzen içinde, yani Parlamentoda çözümledik. «Bu parlamento, meselelerimize çözüm yolu bulamaz» diyenler ne yapacaklar bakalım?

Ama, ya çözümlenmeseydi? Bunu düşünmek bile felâket! Ne yapardık o zaman? Fakat Parlatentonun sorunları çözümlenemeyeninden de kuşkuya düşmemek gerek; işte, bu en önemli sorunu bile çözümlendi sonunda...

Meclis Başkanvekilliğine Sayın Nermin Neftçi'nin, başkanlık kürsüsüne çıktığı zaman giyeceği elbiseden söz ediyoruz. Şimdiye kadar başkanlar hep erkek oluyorlar; onlar da frak giyorlardı. Sayın Nermin Neftçi de kürsüye frakla çıkamazdı ya! Peki, ne giysin Neftçi? Günlük elbiseyle çıksa, erkek başkanvekillerinin frak giyip oturdukları koltuğa günlük elbiseyle çıkmak ya-kışık olmaz. Tuvalet giyip çıksa, o zaman da her toplantıya bir tuvalet yaptırmak gerekecek, astarı yüzünden pahalıya gelecek...

En sonunda çare bulunmuş: Siyah tayyör ve papyon kravat.

Gördünüz mü, bütün sorunlarımıza nasıl çare bulunuyor!..

Yeter ki, sorunların sahipleri iyiniyetli olsunlar ve sorunlarının üstüne ciddiyetle eğilsinler...

kındır.

TOPLUM, «Yılın Annesi» seçtiği mahkûm ve tutukluların annelerini, eşlerini, hiç olmazsa gelecek Anneler Günü'nü sevinç içinde kutlamaları dileğiyle, saygıyla selâmlar.

CHP

Olaylı bir gezi

Otobüs, yeni bir kasabaya girmek üzereydi. Karşıda kasabanın yıkık dökük ilk binaları görülmeye başlamıştı. Asfalt yolun iki yanında, kuraklıktan sararmaya yüz tutmuş ekim tarlaları uzanıyordu.

Burası, Afyon'un Bolvadin ilçesiydi.

Kasabaya doğru hızla yol almakta olan otobüs, bilinen yolcu otobüsleri tipinde değildi. Yolcuları da değişik insanlardı. Hele orta boylu, esmer ve siyah bıyıklı adamın haline hiçbir otobüste rastlamak imkânı yoktu. Esmer adam, ceketini çıkarmış, beyaz gömleğinin kollarını sıvamış; önündeki özel masada duran portatif daktilo makinasında üzerlerine birkaç kelimelik cümleler yazdığı küçük kâğıtları özenle üstüste yağıyordu. Otobüsün şoförü «Bolvadin'e girmek üzereyiz!..» dediğinde, esmer adam, işini bitirmiş insanların rahatlığı içinde önce kol düğmelerini flikledi. sonra ceketini giydi, sonra da, yazdığı küçük kâğıtları siyah el çantasına yerleştirdi. Önündeki daktilo makinasına kılıfını geçirirken, öteki yolcular gibi başını pencereye doğru çevirmişti, dışarıyı seyrediyordu.

«Komünistler giremez!»

Otobüs artık, kasabanın ilk evlerini geçmeğe başlamıştı. Otobüstekilerin dikkatini, karşıdaki kerpîç duvarın üzerine yerleştirilmiş büyük boyda bir pankart çekti. Pankartın üzerinde, pek de düzgün olmayan yazılar görünüyordu, uzak olduğu için rahatlıkla okunamıyordu Nihayet okudular:

ECEVİT KONYA'DA KARŞILANIYOR: Olaylı ama başarılı bir gezi

«Bu şehre komünistler giremez!»

Otobüs, bu pankartı geride bırakırken, esmer adam, başını pencereden içeriye çekti ve arkadaşlarına, gülererek, şöyle dedi.

«— Biz girdiğimize göre, demek ki komünist değiliz!»

İçerde bir kahkaha koptu.

Esmer adam, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, onun sözlerine kahkahalarla gülenler de gezisine katılan gazetecilerdi. O sabah erken saatlerde, CHP'nin seçim propagandası gezileri için özel olarak yaptırdığı otobüsle yola çıkmışlar, daha önce de yine Afyon'un Emirdağ ilçesine uğrayıp yorgunluk kahvesi içmişlerdi. Bolvadin bu gezinin hedefi değil, bir uğrağı idi. Ka-

file buradan Konya sınırına girecek, önce Akşehir ilçesinde konuşma yapılacak, daha sonra da il merkeze girilecekti. Ertesi gün Konya'nın birkaç ilçesine daha uğranıldıktan sonra Antalya'ya gidilecek ve böylece gezi programı tamamlanmış olacaktı.

«Emirdağı birbirine ulalı»

Ecevit, bu yerlere, geçen seçimler öncesinde de gelmişti. Fakat o zaman CHP'nin Genel Başkanı değil, Genel Sekreteri idi ve doğrusunu söylemek gerekirse, hem Afyon ili içinde, hem de Konya'da — kendi deyimiyle — oldukça sıkıştırılmıştı. Biraz önce terkettikleri Emirdağ ilçesi ise CHP'ye en ters düşen kasabalarından biriydi. Bu kasaba halkı oldum olası CHP'ye ısınmamıştı.

Halk dalkavuklarının da büyük bir rahatlık içinde dile getirdikleri bu düşüncelerimi Atatürk'ten, Milli Mücadeleden, Ecevit'ten örnekler vererek doğrulamağa çalışmayacağım. Geçen hafta, bir köy kahvesinde dinlediğim bir tartışmayı buraya aktarmakla yetineceğim.

Yenilik düşmanlığı ve korkaklık değil gerçekçilik.

Aydınlığı yüzeyde, ülkücülüğü yüzeyde olanlar başarısızlıklarının özürünü halkın sırtına yüklerler. Halkın yeniliğe düşman olduğunu, ileriye doğru yürümekten korktuğunu söylerler.

Oysa halkın bu görünümü yeniliğe düşmanlığından, ya da yüreksizliğinden değildir; yalnız ve yalnız gerçekçiliğindedir.

Yüzyılların tecrübesi ona, kendisine önderlik etmeye kalkışanların çoğunlukla yüreksiz ve çıkarıcı kimseler olduğunu göstermiştir. Onun için Türk halkı, büyük bir ihtiyatkarlılıkla, önce, önüne düşenin ne olduğunu yoklar. Onun gerçekten imanlı, gerçekten yürekli olup olmadığını anlamaya çalışır. Kendisini sürükleyecek gücü var mı, yok mu diye bakar.

Bunun için de en doğru ve en sağlıklı sonucu alacak olan yöntem, karşı düşüncede olduğunu göstermektir, yüreksizmiş gibi davranmaktır.

Halk dalkavuklarının da büyük bir rahatlık içinde dile getirdikleri bu düşüncelerimi Atatürk'ten, Milli Mücadeleden, Ecevit'ten örnekler vererek doğrulamağa çalışmayacağım. Geçen hafta, bir köy kahvesinde dinlediğim bir tartışmayı buraya aktarmakla yetineceğim.

Hafta sonunda tesadüfen boş kalan bir-iki saatten yararlanarak, bir milletvekili arkadaşla Göfbaşı'na gitmiştik. Asfalt kenarındaki köy kahvelerinden birinde çay içelim dedik. Komşu masalardaki köylüler bizimle ilgilendiler. Ilgilenenlerden biri milletvekili olunca, konu da politika oldu. Şöyleşi yalnızca sürüp giderken, kahveye, cebinde Milli Mücadele diye bir gazete bulunan bir köylü girdi - Karşımızdaki masalardan birine oturdu. Konuşmalarımızla ilgilenmiyor, cebinden çıkardığı, teksir edilmiş bir metni büyük bir dikkatle inceliyor, bazı satırların altlarını çiziyordu. Bir ara başını kaldırdı, sapsarı bir yüz ve çok heyecanlı bir sesle.

— Beyim, dedi, bizim CHP'li Milletvekili arkadaş. Halk Partisi anarşistleri de affediyormuş; bu, hiç iyi bir şey değil, çok kötü olur.

Köylünün, bir cebindeki gazeteye, bir de bu sözlerine bakıp —herhalde Milli Selâmet Partisinden bir yurttaşla karşı karşıyadır diye — hafta tatilini zehir etmemek için, «CHP'nin, anarşistlerin filân affını istediği yok» deyip, güzel bir «vatan millet Sa-

karya» nutku çekmek mümkündür.

Ama, milletvekili arkadaş bunu yeğlemedi. Kalktı, bütün anarşik olayları bir bir anlatarak, asıl nedenlerini, gençleri bu uçuruma kimlerin ittiğini, bir bir açıkladı, af düşüncesinin insancıl yanını, sosyal yararını, aile, rejim ve Devlet açısından ele alarak köylülerin gözleri önüne serdi.

Kahve, ağzına kadar dolmuştu. Dışarda oturanlar, önünden geçenler, hep içeriye girmişlerdi.

Başlangıçta, soruyu soran köylü gibi davranan ve homurdanan bu kalabalık artık yumuşamıştı, yer yer saplamalarla milletvekilini onaylıyorlardı.

Soruyu soran köylünün de yüzüne kan gelmişti. Milletvekili konuşmasını bitirdiği zaman, o, cebindeki Milli Mücadele adlı gazeteyi çıkararak:

— Biraz önce geçen bir arabadan vermişlerdi, dedi ve ekledi: Ben, Cumhuriyet okurum.

Artık onlar konuşuyordu. Söz bize düşmüyordu. Daha sonra, aralarındaki aydın görünüşlü bir gencin, o köyün yetiştirdiği bir ortaokul öğretmeni olduğunu öğrendik.

Amcalarının, dayılarının, yeğenlerinin, kardeşlerinin yanında anlattı çektiklerini. Anlattı Atatürk'çü öğretmenlerin başlarına gelenleri.

Kahveden, «affın geneline karşı olan hangi milletmiş?» diye düşünerek çıktık.

Milletvekili, soruyu böyle değil de, bir politika bezirgânı gibi cevaplasaydı, «bu millet kesinlikle affa karşı» diye düşünerek çıkacaktık kahveden.

Af ne bir yenilik hareketidir, ne de bir ilerilik hareketi. Sosyal huzurun sağlanması ve rejimin sağlığa kavuşması için önerilen, başvurulması gerekli küçük bir tedbirdir.

Türk halkı, bunda bile, bunu önerenlerin gücünü, içtenliğini öğrenmeden düşüncesini açığa vurmuyor. Çünkü hayalle uğraşamayacak kadar gerçeğin içinde yoğunlaşmış, siyasal heveslere âlet ola ola kırılmış, sökülmüş. Artık kırılacak dökülecek yeri kalmamış..

Size, gelecek yazımda «bu halkla bir şey yapılmaz, bu halkı biryere götüremezsiniz» diyen kaymakamın öyküsünü anlatacağım.

TURHAN ERKER

Buna karşılık AP'ye ve hele Menderes'e pek yakınlık gösterirlerdi. O kadar ki, 1957 seçimlerinin propagandası yapılırken, bir grup kimse Emirdağ'da Menderes'i yeşil bayraklarla karşılamışlardı.

Emirdağ, Ecevit'i bu defa eski yillarda olduğu gibi soğuk karşılamadı, ama, aşırı bir sıcaklık gösterdiği de söylenemezdi. CHP Genel Başkanı bundan bile memnun olmuştu; yol boyunca, Bolvadin'de yapacağı konuşmanın ana hatlarını not ederken, yanındaki gazeteci arkadaşlarına bunu belirten sözler söylüyordu.

Ecevit, Bolvadin'de..

Bolvadin'deki konuşmanın pek rahat geçmeyeceği daha kasabaya girerken anlaşılmıştı. Duvarlara bir takım pankartlar asanlar herhalde konuşma sırasında pek rahat durmayacaklar, varlıklarını hissettirmeye çalışacaklardı. Nitekim, öyle oldu. Ecevit, konuşmasını yapmak için kasabanın meydanında hazırlanmış kürsüye çıktığı zaman, kala balığın arasına girmiş birkaç kişinin önce yuhalamaya kalkıştıkları, sonra da kürsünün etrafında toplanarak yüksek sesle bir takım sorular yönelttikleri görüldü.

Ecevit, gezisinin tatsız bir olayla başlamasını istemediği için kendisini yuhalayanlara karşı tepki göstermedi, dinleyicilerin tepki göstermelerine de izin vermedi. Onlara şöyle seslendi:

«— Önce dinleyin, sonra ne yapmak istiyorsanız yapın!..»

CHP Genel Başkanı, taşkınlıklar yatışınca konuşmasına başladı ve daha çok af konusu üzerinde durarak şunları söyledi:

«— Gazetelerde okuyorsunuz, 12 Mart'tan önce Mahir Kaynak adında bir üniversite hocası, gençlerin, aydınların arasına giriyor. Onları suç işlemeye teşvik ediyor. Sokaklara döküyor, ihtilale teşvik ediyor. Kim bu Mahir Kaynak? Devletin üniversiteye, gençlerin arasına soktuğu kışkırtıcı bir ajan. Kimin zamanında sokulmuş? AP iktidarı zamanında.. Bizim, CHP olarak, ve remiyeceğimiz hiçbir hesap yoktur. Ama, bizden hesap sormaya kalkışanlar, hesap vermekten kaçınıyorlar. Biz, af kanununu bir yana bırakmaya hazırız. Ashında anarşistle-

Hem suçlu, hem güçlü ...

Ihsan Topaloğlu, geçen gün yaptığı basın toplantısında şöyle diyordu :

«— AP'liler, altı yıllık iktidarları döneminde yüzlerine gözlerine bulaştırdıkları enerji politikasının bütün sorumluluğunu, öyle görünüyor ki, şimdi 12 Mart'tan sonra alıyay Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yaptığım için, benim üzerime yıkılmak istemektedirler. Şayet AP'liler, Parlamentoda sahip oldukları çoğunluğun arkasına sığınmazlarsa, Yüce Divan önünde kimlerin, nasıl hesap vereceğini ve neticede kimlerin suçlu olacağını hep birlikte göreceğiz. Hesap vermek mevkiinde olanların hesap sormağa kalkmaları, akıl almaz bir cüretkârlıktır.»

Aman, sayın Topaloğlu, «hem suçlu, hem güçlü» sözü çok eskilerden kalmadır. Hesap verme mevkiinde olanların hesap sormağa kalkmaları için, güçsüz suçsuzların sayısının suçlu güçlülerin sayısından çok olduğu ortamın yaratılması gerek.

Nerde o günler!

rin svunucusu değiliz. Ama, AP ve CGP'nin yöneticileri 12 Mart öncesinin hesabını versinler. Kendileri milletten al diler hale gelinceye kadar teklifimizi bekletmeye hazırız. Ülkemizde barış istiyoruz. Ama silâh tehditleri, özgürlük kısıtlamaları içinde bir barış istemiyoruz. Geçmişin kardeş kavgalarını bir yana bırakalım, birbirimizi severek barışa ulaşalım. Affı bunun için istiyoruz.»

Hesap soranlar

Bülent Ecevit, konuşmasına devam edemedi. Çünkü, kürsüsünün etrafında toplanmış olan bir takım kimselerin sorularını iyi anlamak ve cevabını vermek istiyordu. Bunlardan biri şöyle diyordu:

«— Anarşistleri neden savunursunuz? Af teklifini onları kur-

tarmak için yapmadınız mı?..»

Ecevit, bu soruya şu karşılığı verdi:

«— CHP içinde, ben dahil, her hangi birimizin anarşistlerle en küçük bir ilişkimiz olsaydı, bu sıkıyönetimli dönemde bize nefes aldırır mıydı? Üzerimize pertavsızla eğildiler. Fakat, bir tek CHP'ye toz konduramadılar. Toz kondurabilecek birkaç CHP'li vardı içimizde. Mahkeme huzuruna çıkabilecek ve müşkül durumda kalabilecek birkaç CHP'li vardı aramızda. Onlar bugün Hükümetin bir kanadını meydana getiren partinin içinde. Bir Orhan Kabibay cuntasından bahsediliyor, sıkıyönetim mahkemelerinin dosyalarında. Orhan Kabibay, Hükümetin bir kanadı olan yöneticiler arasında. Götürebilirler mi mahkemenin huzuruna, götürmüyorlar...»

CHP Genel Başkanı bu sorunun cevabını verir vermez, bir başka ses yükseldi. O da şöyle diyordu:

«— Daimî devrimden neyi kast ediyorsunuz? Fidel Castro da iktidara geldikten sonra bu sözleri söylemeye başlamış bir komünisttir.»

Ecevit, bu sözlerle karşılık olarak şu cevabı verdi:

«— Castro, seçimle işbaşına gelmedi, ihtilalle geldi. Ben ihtilali reddediyorum. Halk oy verdiği zaman iktidara geleceğim. Ve halkın verdiği iktidara sahip olacağım.»

Bir başkasının derdi de Phantom uçaklarıydı. Şöyle diyordu:

«— Phantom uçaklarıyla ilgili bir demec veriniz. Bu demecinizde Türk - Yunan dostluğunu övdünüz, Türkler Trakya'da ezilirken Yunan dostluğunu neden savundunuz?»

«— Ben Yunanlıları, Yunan dostluğunu övmedim. Ben barışı savundum. »

Kimdi, bu adamlar ve toplantının sükunet içinde geçmesinden sorumlu hükümet temsilcileri neden bunlara engel olmuyorlardı? Ashında bu, önümüzdeki seçimlerin hangi koşullar altında geçmeye aday olduğunun bir işareti idi. Bugün Bolvadin'de, yarın bir başka yerde, öbür gün daha başka bir yerde ve böylece seçim propagandası bir başka altına alınmak isteniyordu. Bu adamları kimler harekete geçiriyor

Asayiş berkemal!

13 Mayıs pazar günü bütün Türkiye'de herkes evindeydi. Sokaklar boş, caddeler boş, alanlar boş, işyerleri boş, çarşılar—pazarlar bombostu. Türkiye sanki, büyük bir hava saldırısı nedeniyle sığınaklara kaçmıştı.

Görevliler geldiler, 14 Ekim seçimlerine kimlerin katılabileceğini yazıp gittiler.

Keşke Devletin çok parası olsa da, hiç kimse evinden çıkmasa, yese, içse ve yatsa! Asayiş nasıl berkemal olurdu, değil mi? Hadi, bir fikra anlatalım size :

İkinci Dünya Savaşının ünlü mareşallerinden Mareşal Mongomeri'nin şoförünü arkadaşları sıkıştırıp dururlarmış :

- Sen bilirsin arkadaş: Savaş ne zaman bitecek?
- Nerden bileyim ben?

Bu sorulardan artık iyice bıkkınlık getiren şoför, arkadaşlarından kurtulmak için,

— Mareşal bu hususta fikrini söyleyince, hemen gelip size bildireceğim, demiş.

Birkaç gün sonra da soluk soluğa girmiş, gazinoya ve arkadaşlarına,

- Tamam, demiş, nihayet söyledi Mareşal!
- Arkadaşları, merakla toplanmışlar başına :
- Ne dedi? Ne zaman bitiyormuş?
- Bana sordu: Ne fikirdesin oğlum, acaba savaş ne zaman bitecek? dedi.

du, soruları kimler hazırlayıp ellerine veriyordu? Bu soruların cevabı açıklığa kavuşmadıkça, önümüzdeki seçim çalışmalarının huzur içinde ve sükunetle yapılacağı kolay kolay söylenemezdi.

Olaylar ve olacaklar

Bolvadin'de meydana gelen bu olay üzerine CHP Genel Sekreteri O. Eyüboğlu, ertesi gün Ankara'da bir açıklama yaptı. Bu açıklamaya göre, Eyüboğlu, Partinin bütün il kademelerine bir genelge göndermiş, Ecevit'i Bolvadin'de konuş turmak isteyenlerin ve olay çıkarmak niyeti taşıyanların 11 kişilik bir komando grubu olduklarını bildirmişti. Genel Sekretere göre, bunların amacı, olaylar yaratıp seçimleri erteleyebilmenin bir provası idi. CHP teşkilâtı bunlara hiç bir karşılık vermemeli, böylece amaçlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olmamalı idi.

Ama bu mesele, Genel Sekreterin, Parti örgütüne genelge yayınlayıp uvarmasıyla kapanacak cinsten bir mesele değildi. Bu, parlamentoya getirilmeli, seçimlerin gü-

venliği açısından değerlendirilmeli, Hükümetin bu tip olayları önlemek için ne gibi tedbirler aldığı veya almayı düşündüğü sorulmalı ve devamlı olarak takipçiliği yapılmalıydı. Çünkü bu olay, seçimlerin sonucunu etkileyebilecek ölçüde bir girişimin provası gibi görünüyordu.

CHP'nin, böyle bir olayı sadece kendi örgütüne genelge yayınlamakla kapatması, bunun sorumluluğuna bir ölçüde kendisinin de katılması demekti.

Ne var ki, olay üzerinde ne Genel Merkez, ne Parlamento Grubu, ne de bizzat olayı yaşamış olan Genel Başkan Ecevit yeterince ve gerektiği ölçüde durmuştu. Bunun sonucu olarak, bir takım gruplar yüz bulup şumarırlarsa, himaye görek pervasızlığı artırırlarsa, bunun zararını çekecekler arasında CHP'nin de bulunacağına kuşku yoktu.

Asıl sorumlu nerede?

CHP Genel Sekreterinin Genel Başkanın bir yurt gezisi sırasında mâruz kaldığı böylesine bir olayı Parti örgütüne duyurması ve onları kışkırtmalara kapılmamaları yolunda uyarması elbette gerekli ve

yerinde bir davranıştı; ama, bu olayın, meselâ İçişleri Bakanını ilgilendiren hiç mi bir yönü yoktu? Ne den, sanki bunun sorumlusu CHP örgütü imiş gibi, genelge ona hitaben yayınlanıyordu da. Hükümetin bu konuda dikkati bile çekilmek gereği duyulmuyordu? Hükümet, önu müzdeki seçim kampanyasını huzur içinde ve sükunetle yaptırma gücünü göstermiyeyekse ve muhalefet, Hükümette böyle bir gücün var olup olmadığını anlamaya çalışmayacaksa, bütün bu hazırlıkların, çabaların, gezilerin anlamı ne idi?

CHP Parlâmento grupları, haklı olarak, Meclislere birçok konu getirmişlerdi. Bunlar arasında çok kimsenin dikkatini çekmeyecek konular da yer alıyordu. Hergün en az on tane soru önergesi veren bir Parti Grubunun, böylesi bir olay karşısında susmasının seçmen vatanındaş üzerinde bırakacağı etki hiç mi dikkate alınmıyordu?

Akşehir konuşması

Ecevit'in, Bolvadin'den ayrıldıktan sonra uğradığı ilk yerde bu olayı bir mesele haline getirmesi bekleniyordu. Fakat, belki de Ankara'ya döndükten ve bazı danışmalarda bulunduktan sonra bu konuyu ele almayı düşündüğü içindir ki, Bolvadin'den sonraki ilk durak olan Akşehir'de bu olaya tek kelime ile bile temas etmedi. Ecevit, Akşehir'de şöyle dedi:

«— Türkiye'de bir süredir iktidarı elinde tutan siyasal güçler, tüketim eğilimlerini artırırken, üretimi kısırlaştıran, yatırımları aksatan ve halkı yoksullaştıran bir tutum izlemektedirler.

Bu tutum, sosyal adalete aykırılığı ve ekonomik gelişmeye zararlı bir yana, temelden tutarsızdır. Çünkü, üretim kısırlaşır ve halk yoksullaşırken tüketim de bir ölçünün üstünde artırılamaz ve devletin kayırdığı tüketim sanayii ancak aşırı teşvik tedbirleriyle ayakta tutulabilir. Nitekim öyle olmaktadır ve bu adaletsizliğinin yanı sıra kaynak israfından başka bir sonuç vermemektedir.

AP ile CGP, bu tutarsız ve adaletsiz politikanın başlıca sözcülerinden biri haline gelen Savın Naım Talû'nun başbakanlığını sağlamışlardır. Öyle anlaşılıyor ki, bu politika yı, sakinlerinin açıkça ortaya çıkmış olmasına rağmen, devam ettir

meye kararlıdılar. Başbakan Naim Talu ne düşündüğünü, ne yapacağını açık açık söylüyor.

Sayın Başbakana göre, tarımsal ürünlerin fiyatlarını düşük düzeyde, büyük sanayiinin kârlarını ise yüksek düzeyde tutmak gerekli dir. Sayın Başbakan son günlerde verdiği bir demeçte, fiyat hareketleri hızlanınca yatırımların amortismanının çabuklaşacağını, sevinilecek bir şey olarak söylemiştir. Bunun anlamı şudur: Büyük sanayiciler ve tüccarlar mallarını ne kadar pahalıya satsarlarsa, işe yatırdıkları parayı o kadar çabuk çıkarırlar, o kadar çabuk ve kolay kâr ederler. Bunu istemek, halkın sırtından bir avuç insanın, aşırı ve kolay kazanç sağlamasını açıktan teşvik etmektedir.

Fakat bu arada halkın ezilmesi ne karşı hiç bir tedbir ileri sürülmemektedir.

Sayın Başbakan'a göre, ürünlerin fiyatları düşük tutulmalıdır; bu arada tarımda kullanılan ve maliyeti etkileyen girdiler ucuz sağlanmak suretiyle köylünün fazla ezilmesi önlenmelidir. Sayın Başbakanın söylediği bu. Fakat gerçekte olan, şudur: Hem tarım ürünlerinin fiyatları düşük tutulmaktadır, hem de tarımda kullanılan girdilerin fiyatları alabildiğine yükselmektedir. Gerçi bazılarının resmi fiyatlarında ki yükseliş o kadar belirgin değildir; fakat bunlar da yeterince bulunamadığı ve karaborsaya düştüğü veya araçlar elinden geçtiği için köylüye çok pahalıya mal olmaktadır.»

Durmadan artan fiyatlar

CHP Genel Başkanına göre, 12 Mart'tan sonra fiyatlar, bizzat Başbakanın söylediğine göre 1971'de yüzde 233, 1972'de yüzde 144,6 oranında artmıştı. Bu yıl fiyat artışlarının yüzde 8'i aşmamasının sağlanacağı söyleniyordu. Oysa bu yılın ilk üç ayında artışlarının resmi rakamlardan daha da fazla olduğuna şüphe yoktu. Yılın ilk üç ayında yüzde 63 oranında yükselen fiyatların yıl sonuna kadar yüzde 15'in altında tutulabilmesi beklenemezdi.

Ecevit, konuşmasına şöyle devam etti:

«— Bugün iktidarı ellerinde bulunduran siyasal güçlerin ekonomik sosyal anlayışlarıyla köylüyü gitgide ezilmekten kurtarma olanağı yok

olayların içinden

Hoca Nasrettin'i bilir misiniz?

MEHDİ ZİT

- Ankara'ya ne zaman geldin?
- Bu sabah.
- Kaç gün kalacaksın?
- Akşama dönüyorum.
- Ne o yahu, ateş almaya mı geldin?
- Hayır, para.
- Ankara'da bir gün bile kalmıyacağına göre, o beş tane koca bavul ne oluyor?
- Para alacağız dedik ya..
- Demek o bavulları parayla dolduracaksın..?
- Tabii. Elimde taşıyamam ya o kadar parayı.
- Nereden alıyorsun bu kadar çok parayı?
- Teşvik tedbirlerinden.
- O da ne demek?. Seni neye teşvik ediyorlar bu parayla?
- Sanayi kurmaya.
- Anlat şunu yahu!
- Bak, dinle! Bu memleket neyle kalkınır?
- Sanayileşerek.
- Tamam.. Peki sanayi neyle kurulu?
- Parayla.
- Yani, sermayeyle.
- Evet.
- Peki sermaye nerde bulunur?
- Sermayedarda.
- Hadi yahu, deli misin?. Sermayedarda sermaye ne arar?
- Hem bizde sermayedarın sermayesi olsa, sanayiye mi yatırır? Götürüp bankaya koyar ve çıtır çıtır faizini alıp yer. Hem belki ikramiye filan da çıkar.
- Eee..?
- Demek ki, sermayesi olmayan sermayedara, önce sermaye bulacağız.
- Bu ne biçim sermayedar be?. Sermayesiz sermayedar olur mu?. Atsız süvari gibi birşey bu.
- Bizim memlekette olur.
- Neden?
- Kapitallsiz, kapitalizme özendik de öndan
- Peki, sonra..?
- İşte onun için biz, sermayesiz sermayedara, sermayedar değil de «Müteşebbis» deriz.
- Ne demek o?.
- Kendi cebinden peş para koymadan para kazanmaya çıkmış, açığız demektir.
- Çok var mı bunlardan?
- Dolu.. Ben de Müteşebbisim.
- Şimdi anladım. Demek buraya, «sanayi kuracağım» diyerek Devlet'ten para almaya geldin? Şimdilik buna teşebbüs ediyorsun..?
- Tamam.
- Şimdilik Müteşebbisim. Devlet'ten parayı alınca da «sermaye sahibi» olacaksın.
- İyi bildin.
- Sonra da o para ile sanayi kurup, memleketi kalkındıracağını..?
- Bir dakika!.. Önce kendimi, sonra memleketi kalkındıracağım. Şimdi anladın mı?.
- Anladım ama, sen, Nasrettin Hoca'yı bilir misin?..

tur. Piyasada tüccar, buğdayı şimdi den 135-140 kuruştan satıyor. Devletin, buğday taban fiyatını bu düzeye çıkarabileceği çok şüphelidir. Kaldı ki, çıkarabilse bile, köylünün satın alma gücü, geçim düzeyi, bir kaç yıl öncesinin gerisinde kalacaktır.

Köylü için kurtuluş yolu, köylünün kalkınmasını, millî kalkınmanın temel şartı sayan bir siyasal iktidarı kendi oylarıyla gerçekleştirmesidir. Aracıdan, tefeciden önce, aşırı ve kolay kâra alışmış büyük iş adamından önce köylüyü düşünen bir kredi politikası, bir pazarlama politikası izlenirse, küçük ve dar gelirli çiftçinin örgütlenmesi ve daha verimli tarım işletmeciliğine geçmesi sağlanırsa, tarımda maliyeti etkileyen girdilerin, araç ve gereçlerin, araçlar eliyle değil, doğrudan doğruya devlet eliyle veya üretici kooperatifleri eliyle ithali ve dağıtımı sağlanırsa, köylü o zaman ezilmekten kurtulur, hakkı olan refaha kısa zamanda kavuşur.

CHP, halktan alacağı yetkiyle iktidara geldiğinde bunları sağlayabileceğine güvenmektedir. CHP'nin halkçı iktidarında kalkınma, köylüden başlayacaktır. Köylü kalkındıkça ekonomi canlanacak, iç pazar genişleyecek ve Türkiye, yalnız tarım da değil, sanayide de daha hızlı kalkınabilecektir.

Kalkınmanın temel unsurlarından olan döviz, Türkiye'ye sağlayan en başta köylüdür. Çünkü, dövizimizin başlıca kaynakları köylünün tarımsal ürünleridir ve dışarıya giden ve çoğu köylü olan işçilerimizin yurda yolladıkları tasarruflardır. Köylünün sağladığı dövizle ve köylünün yarattığı kaynakla köylüyü ezen bir devlet politikası, sosyal adalete de, insanlığa da, dengeli ve sıhhatli gelişmeye de aykırıdır.

Kadın ve Gençlik Kolları

Ecevit gezisini tamamladığı sırada, CHP Kadın ve Gençlik Kolları Ankara il örgütleri de kongrelerini yapmışlar ve başına bir bildiri vermişlerdi. Bu ortak bildiriye şöyle deniliyordu:

«— İl Kadın Kolu ve Gençlik Kolu örgütlerimizin genel kurullarının 14 Mayıs 1973 günü oluşu, bize hem bir görevi yerine getirmek, hem de sayın genel başkanımız Bü-

lent Ecevit'in partimize genel başkan oluşunun 1. yıldönümünü kutlama olanağını vermiştir. 14 Mayıs 1973 günü, partimiz içinde halkçı - devrimci kavranın başarıya ulaştığı ve demokratik sol düşüncenin kurtulay kararı ile onaylandığı gündür. Bugün CHP'nin daha halkçı, daha devrimci olacağı ileri günlerin başlangıcıdır.

1 — Türkiye'de egemen güçler ve onların temsilcileri gençliğin oy verme hakkına karşı çıkmışlardır. Aynı zamanda 13 Mayıs 1973'de 21 yaşını doldurmayan, fakat 14 Ekim 1973'de dolduracak olan 800 bin genç oyların yasa dışı önlenmektedir. Bu güçler, öteden beri bilindiği gibi, demokratik toplum düzeninin yerleşmesinden, demokrasinin yaygınlaşmasından kaygı duymaktadırlar.

2 — Geçen yıl, gerici unsurların, Kadın ve Gençlik Kollarının kaldırılması konusundaki girişimleri başarıya ulaşmış olsaydı, yasa teklifi parlamentodan çıksaydı, Türk demokrasisi daha kısır, daha etkisiz olacaktı. CHP'nin kadın ve gençlik kolları örgütlerinin demokratik haklarını ortadan kaldırma girişimlerinde bulunanlara 1973 genel seçimlerinde gerekli ders verilecektir.

Demokratik hayattan bizi uzaklaştırmak isteyen gerici unsurların siyasal hayatlarının son bulmasını sağlamak bizim ödevimiz olacaktır.

3 — Siyasi hayatımız ülkemizin değişen ve gelişen sosyal yapısının da yeni bir noktaya varmıştır. Bu nokta iki temel çizgide kendini göstermektedir. CHP dışındaki tüm siyasi partiler, örgütlenmiş sermaye güçleri, aracı - tefeci, büyük toprak ağaları ve bunların tüm iç ve dış müttelikleri sağda yer almışlardır. 1973 genel seçimlerinde tüm olanaklarıyla karşımızda olacaklar, CHP ile mücadele edeceklerdir. Türkiye'de bugün oluşturdukları antidemokratik çerçevenin içinde seçim sonrası elde edecekleri güçle sürdürülmesinin uğraşını vereceklerdir. Özgürlüğü ve demokrasiyi kendi anladıkları biçimde tanımlayacaklar ve kendi çıkarlarına dokunulmayacak sınırlar içersinde uygulayacaklardır.

Düzenin çıkar bağları ile ilişkisi olmayan Gençlik ve Kadın Kollarımızın örgüt ve üyeleri bu mücade-

lede en ön safta yer alacaktır. Bu mücadelenin ne denli önemli bir görev olduğunu biliyoruz. Koşullarımızın tümünü ona göre düzenledik, mücadeleimiz halkımızla omuz omuza olacaktır. Tek dayanağımız halkımızın devrimci gücü ve bilinci olacaktır.

4 — CHP Kadın ve Gençlik Kolları örgütlerinin katı ve dogmatik düşüncelerle hiçbir bağlantısı yoktur. Demokratik sola inanıyoruz. Kurmak istediğimiz yeni toplum düzeninin temeli demokratik olacaktır. Aynı zamanda, toplumumuzun yapısı, sömürüden arınmış, toplu çalışma esasları üzerine oturtulmuş ve tam toplumsal dayanışma ilkesine dayanan halkçı bir biçim olacaktır.

Amacımız, Türkiye'nin sorunlarına somut olarak bakmak, bilimsel yöntemin ışığında Türkiye sorunlarını doğru saptamak. Türk halkına sevgi ve saygı ile varmaktır.

5 — Türkiye'de demokrasinin kökleşmesi ve yaygınlaşmasından kaygı duyan bir takım çevreler eyleme geçmişlerdir. 12 Mart gecesinin de sokakta kullandıkları, ara rejim de görevlerine muhbir olarak devam ettirdikleri faşist unsurları bu kez de seçim dönemine girdiğimiz bu günkü ortamda sayın Genel Başkanımıza ve Partimize, sokakta karşılaştığımız yaratabilmek için saldırtıya geçirtmişlerdir.

Dün olduğu gibi bugün de bu faşist unsurları egemen güçler ve onların etkili örgütleri, demokratik düzeni ortadan kaldırmak için kullanılmaktadırlar. Demokratik düzen için CHP olarak, CHP'nin Kadın ve Gençlik Kolları olarak yapmayacağıımız, yapamayacağımız fedakârlık yoktur. Fakat, bu üç buçuk faşiste özgürlüğümüzü ve demokratik haklarımızı teslim etme yüreksizliğini de göstermeyeceğiz.

Türk halkının, özlemini duyduğu özgürlük içinde demokratik yöntemlerle idareye ulaşmasını hiç bir güç tezgâhlaydığı oyunlarla engellemeyecektir. Herkesin bilmesini isteriz, biz, bu faşist unsurların arkasındaki güçleri çok iyi biliyoruz ve tanıyoruz. Mücadelemiz suni olarak ortaya sürülen unsurlarla değil, perde arkasında olan, onları besleyen büvüten, koruyup sokağa salanlarla olacaktır.»

Askerî Yargıtay

Prof. Alacakaptan'ın tahliyesi

Geçtiğimiz Salı akşamı Mamak'taki Askerî Cezaevinin önünde bekleyenler, bir ara, heyecanla «İşte çıkıyor» diye bağırdılar. Bunu, kucaklaşmalar izledi: Ankara Sıkıyönetim 1 Numaralı Askerî Mahkemesince, Anayasa'yı ihlâl ve Askerî mahkeme heyetine hakaret suçlarından 6 yıl 3 ay 25 gün hapis cezasına mahkûm edilmiş olan Prof. Uğur Alacakaptan, Askerî Yargıtay'ın, kararı esastan bozması üzerine, tahliye edilmiştir.

Askerî Yargıtay, ayrıca, 5 yıl 10 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş bulunan asistan Uğur Mumcu hakkındaki kararı da esastan bozmuş ve Mumcu'nun da tahliyesine karar vermişti. Ancak, Askerî makamlar tutuklandığı sırada iki aylık Yedeksubay Okulu öğrencisi olan Mumcu'nun askerlik görevine er olarak devam etmesine ve atandığı Patnos'daki birliğine «adamlı» olarak gönderilmesine karar verdiklerinden, Mumcu, tahliyesinden sonra Askerî makamlara teslim edildi.

Askerî Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Alacakaptan ve Mumcu ile birlikte dört sanık hakkında daha karar vermişti. Karar şöyleydi:

■ **Prof Uğur Alacakaptan:** Anayasa'yı tağyir, tebdil ve ilgaya cebren teşebbüs fiiline iştirak ile askerî mahkemeye hakaret suçu sabit görülmeyle bozulmuş, Basın Kanunu'na muhalif hareketini sabit görmüş, ancak bu hükmü de 647 Sayılı Kanunun uygulanması yönünden bozmuştur.

■ **Asistan Uğur Mumcu:** Anayasa'yı tağyir ve tebdil veya ilgaya cebren teşebbüs iştiraki sabit görülmeyle hakkında verilen hüküm bozulmuş, ancak, Devrim Gazetesi'ndeki bir seri fıkralarından ötürü Basın Kanunu muvacehesinde, as-

kerî savcılıkça takibata geçilip gelişmeyeceği kararlaştırılmıştır.

■ **Doç. Mukbil Özyörük:** Hakkında verilen beraat kararı yerinde bulunarak onanmıştır.

■ **Öğrenci İsmet Tufan Yazıcı ve Raif Çakır:** Haklarındaki hüküm Dev-Genç diye anılan diğer bir dava ile birleştirilmek üzere usulden bozulmuştur.

■ **Gazeteci Mehmet Ali Kışlalı:** Basın Yasasına aykırı hareketi sabit görülerek, hakkında verilen karar onanmıştır.

■ **Askerî Yargıtay 4. Ceza Dairesi** bu arada, Prof Uğur Alacakaptan ile Asistan Uğur Mumcu'nun tutukluluk hallerinin kaldırılmasına ve tahliyelerine karar vermiştir.

Danıştay

Nereden nereye!..

Danıştay Başkanı Prof. İsmail Hakkı Ülgen, Danıştay'ın kuruluşunun 105'inci yıldönümü münasebetiyle düzenlenen törende yaptığı konuşmada, Anayasada yapılan son değişiklikle meydana gelen durumu bütün açıklığı ile ortaya koydu; bu yüzden, geçen hafta dikkatler, Prof. Ülgen üzerinde toplandı.

Tören, Danıştay salonunda düzenlenmişti. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'le birlikte Başbakan, bazı bakanlar ve öğretim üyeleri de yapılan konuşmaları dikkatle izlediler.

Prof. Ülgen, Danıştay'ın çalışmalarını ve özellikle yasama ve yürütme organları ile olan ilişkilerini belirtti. Danıştay'ın, anayasal görevi icabı ilgilendiği memleket ve devlet meseleleri üzerinde görüşlerini açıkladı.

Danıştay Başkanı şöyle dedi:

«— Danıştay'ımızın kuruluşuna örnek olarak alınan Fransız Danıştay'ı, bir yasal görev olarak, idarî ve yargısal bölümlerinin faaliyeti hakkında her yıl hükümetçe bir rapor hazırlar ve başkanı eliyle cumhurbaşkanına sunar. Bu rapor, Danıştay'ca hükümetin dikkatine sunulmak istenen yasal, düzenleyici, ya da idarî reformları önerir. Gerktiğinde, idarî yargı kararlarının uygulanmasında rastlanan güç-

lüklerle de raporda işaret edilir.

Ancak, bu konuşmamda, daha ziyade ve özellikle son yıllarda yargı yerleri ve bilhassa Danıştay'ımızın yargısal fonksiyonu hakkında resmî beyanlara ve yargı yetkisini kısıtlama teşebbüslerine maalesef konu olan ve kamuoyunda da oluşturulmaya çalışılan olumsuz beyan ve davranışlara değinmek istiyorum.»

Yüzyıllık kurum

Prof. İsmail Hakkı Ülgen'e göre; anayasal görevini en güç şartlar altında dahi Anayasaya, kanuna, hukuk ve vicdanî kanaatlerine göre yerine getirmeye çalışan bu yüzyıllık kurum, kendisine yöneltilelen olumsuz beyan ve davranışları, görevliler nezdinde, yani hükümet ve parlamento ile yaptığı temas ve çabalar dışında kamuoyun da karşılamayı, cevaplandırmayı, kendisini savunmayı, yüksek yargı yeri olmanın vekâr ve haysiyeti ne uygun görmemişti. Ülgen, bu konuşmasında da tutumunu değiştirmeyecekti. Yalnız, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kurduğu «demokratik hukuk devleti» düzeni içerisinde Devletimizin bugünü nün ve yarının faydasına olarak, yargı yetkisinin durumunu ve tutumunu, Cumhuriyetimizin temel dayanağı olan bu kuvvetin örselemesine ve kamuoyunda manevî güven ve saygısının zayıflatılması na çalışılmasının sakıncalarını ana hatlarıyla belirtmeye çalışacaktı.

Bunları şöyle anlattı:

«— Bunun için, idarî rejimi kabul etmiş hür ve demokratik Batı ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyetinde de Danıştay'ın ana yasal yerini ve görevini kemalince saptamak ve anlamak gerekir.

Uğruna asırlarca kanlı mücadeleler yapılan 'vatandaşların hürriyet ve eşitliği ilkesi' Osmanlı İmparatorluğunda da etkisini göstermiş ve Batıya yaklaşma yolunda yapılan ıslahat hareketleri arasında da en önemlisi devlet idaresindeki yetkilerin saptırılmasını önlemek amacıyla idareyi yargı denetimine tabi tutan müesseselerin kurulması olmuştur.»

Atatürk ve Danıştay

Danıştay Başkanı, konuşmasını

SOYUT

Türkiye'nin en iyi aylık edebiyat dergisi. Her ay 80 sayfa. Abonesi 60 TL. Yazışma: Paşa Caddesi 19/3, Beyazıt/

İstanbul

da, Danıştay'ın nasıl kurulduğu nu ve Atatürk'ün bu kuruluşa nasıl büyük önem verdiğini anlattı, sözü günümüze getirerek şöyle dedi:

«— İdare edenlerin yaptıkları işlem ve eylemlerin, en hüsnüniyetli bir ifade ile, daima doğru, kanunî ve yerinde olduğu kanı ve eğiliminde olmalarını ve yargısal denetim sonucunda kendilerine ters düşen kararların hoş karşılanmamasını bir dereceye kadar anlamak kabıldır. Fakat, asırların tecrübeleri sonunda 1961 Anayasası fikirlerinin bu derece incelik yüklediği, ferî hukukunun, fert hüriyetlerinin bütün dünyada teminat altına alındığı bir devrede, bu teminatın ana dayanağını teşkil eden yargı müesseselerine ve kararlarına sahip çıkmak yerine, devletin bu temel kuvvetini ve binnettec devleti zaafa düşürecek ve anayasa ilkelerine tamamiyle ters düşecek teşebbüslere 'devleti, idareyi güçlendireceğiz' düşüncesine dayanarak girişilmesini anlamak ve tasvip etmek mümkün değildir.

İdare esasen güçlüdür. Demokrasilerde sosyal devlet ilkesine paralel olarak yürütmenin fazla güç kazanması, parlamentoların zayıflamakta olması, demokrasinin temeli demek olan denge esasını bozma istidadını göstermiş olmakla büyük bir sakınca olarak meydana çıkmış ve demokratik bün yeyi haiz batı devletlerinde bugün hukukçuları en ziyade meşgul eden önemli bir konu olmuştur. Bu dengeğin bozulması ve özellikle bu iki kuvvetin birleşerek tek kuvvet haline gelmesi durumlarından duyulan endişe karşısında, dengenin yeniden tesisini veya devamını sağlamak bakımından yargı kuvveti tek dayanak olarak görülmekte, dünya hukukçuları devlet dengesi ni koruyacak yegâne kuvvetin yalnızca yargı organları olduğunu belirtmektedir.

İleri ve demokratik batı memleketlerinde olduğu gibi, anayasamız gereğince, üç kuvvete, yani yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerine dayanan devletimizde de bu kuvvetler arasındaki dengeyi titizlikle muhafaza etmek gerekir. Dengenin bozulması toplum hayatını

huzursuzluğa ve patlamalara götürür. Demokrasinin bünyesi icabı yasama ve yürütme güçlerinin üçüncü kuvvete, yani yargı erkine karşı çıkmaları suretiyle yargı kuvvetini tahribe, devletin üçüncü ayağını aksak hale getirmeye müncer olacak teşebbüslere girişmeleri ni önlemek hepimizin görevidir. Aksi halde, yargı erkinin kontrolünden azade kalacak olan yürütme kuvveti, her çeşit işlemi istediği gibi yapabilme iktidarına malik olarak 'keyfi idare' sistemine imkân verilmiş olur.»

Yargı yolunun kapatılması

Prof. Ülgen'e göre, idarî yargı yetkisinin kısıtlanması veya bazı haller için de olsa kaldırılması düşüncesi demokratik hukuk devleti ilkesiyle ve anayasamızın başlangıç kısmı, ikinci ve yedinci maddeleri hükümleri ve temel prensipleri ile asla bağdaşmaz. Gerçekten, anayasamızın temel hükümleri karşısında yargısal denetimin gerçek şekilde cereyan olanağını kısıtlamak, sonuçta, kişi hak ve hürriyetlerinin özüne dokunulmuş olmak gibi bir halin doğmasına imkân verir. Daha açık bir ifade ile, yargı yolunun bir ölçüde kapatılması, kişilerin haklarını kemaliyle kullanmalarını engellemiş olur ki, bu halin Anayasamızın 11'inci maddesinde öngörülen 'temel hakların özüne dokunulmayacağı ilkesi' ne de aykırı düşüceği açıktır.

Danıştay Başkanı, konuşması-na şöyle devam etti:

«— Dikkat buyrulursa, bu ka bil davranışlar, esasında üstün gücü bulunan yürütmenin bu gücü gereği gibi kullanmadığı ve toplumun huzursuz hale gelip sarsıntılar geçirdiği devrelerde görülür ve kuşur, idare dışındaki kuruluşlarda aranır ve onların yetkileri kısıtlanmaya çalışılır. Bunun taze örneğini 1950 ile 1960 yılı arasındaki devre de gördük. Danıştayı karşısına alan veya karşısında gören iktidar, idareyi güçlüğe soktuğu sanılan bazı haller için 'Danıştay'a başvurulamaz, Danıştay'a dava açılmaz' diye birçok kanunlara maddeler koydu. Netice ne oldu? Toplumun giderek artan huzursuzluğu, diğer birçok nedenlerle birlikte, 27 Mayıs ihtilaline yol açtı ve sonuçta 1961 anayasasına idarî yargı yetki

sinin kanunlarla dahi önlenmesini ve kısıtlanmasını men eden 'İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz' şeklindeki 114'üncü madde hükmü kondu.

12 Mart Muhtırasından bu yana, dava dosyalarındaki belgeler incelenmeden slogan halinde söylenen ve Danıştay'ımızı ithama vesile teşkil eden beş-on karar ve birkaç memur işi bahane edilerek girişilen ve üzüntü ile karşıladığımız teşebbüslemin ilki, o zamanki hükümet başkanı ve diğer yetkililerle yaptığımız görüşmeler sonucunda, çok şükür ki idare hukuku ilkelerine uygun bir biçimde ve idarî yargının ana temelini bozmayacak nitelikte sonuçlandı ve 114'üncü madde, 'İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır. Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak tarzda kullanılamaz. İdarî eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı verilemez' şeklinde değiştirildi.

Görülüyor ki, bu değişik madde denin ilk fıkrası 'yargı denetim' deyimini 'yargı yolu' deymi ile ifadelenmek suretiyle esas hükümde bir anlam değişikliği yapmaktaki, yargı yolunu yine tümü ile açık bırakmakta, yargı yetkisini kısıtlayıcı bir hüküm getirmediği gibi, buna imkân vermeyen bir anlam da taşımaktadır.

Maddeye ilâve edilen ikinci fıkraya hükmünün anlam ve kapsamına gelince; bu hüküm doktrinde ve Danıştay uygulamasında mevcut olmakla beraber, şimdiye kadar Anayasa ve kanunlarda açıkça ifade edilmemiş olan bir ilkeyi Anayasa metnine dahil etmektedir. Bu ilke, yargı organının yetkisinin de kanunlarla sınırlı bulunduğu, Anayasamızın ve kanunların çizdiği yetki sınırlarını aşarak, yürütme organının yetkilerine tecavüz edemeyeceği ilkesidir. Bu ilkenin tabii sonuçları, Anayasamızın altıncı madde sinin koyduğu esas veçhile yürütme görevinin kanunlar çerçevesinde de yerine getirilmesinin yargı yetkisiyle sınırlandırılmayacağıdır. Esas itibarıyla bu hüküm idare hukukunda, idarî yargıda mevcut durumu açıklığa kavuşturmayı, i-

darenin yargı karşısındaki istiklâli olup, yeni bir hüküm niteliğinde değildir. Yani yargı denetimini yetkisini kısıtlayıcı bir anlam taşıyan, ancak bu yetkinin sınırını gösteren bir direktif hükmüdür.»

Danıştay Başkanına göre, Anayasa yapılan bu değişikliğin he nüz mürekkebi kurumsadan, kanunların ve Danıştay içtihatlarının alacağı yön belirlenmeden, bundan önceki hükümet zamanında yapılan ve hayretle izlenen ikinci teşebbüs ise gerek Anayasa ve gerekse Büyük Millet Meclisi'nde bulunan özel kanun tasarisına konulmaya çalışılan yargı yetkisini kısıtlamaya mâtufl hükümler yönünden, parlamenterlerin üstün anlayışı ile akim kalmıştır. Dünya demokrasi-lerinin de merakla izlediği bu sonuç dolayısıyla hukuk devletinin faydasına ve Danıştay adına ilgililere teşekkür etmek bir borç hali ne gelmiştir.

Prof. Faruk Erem'in konuşması

Kutlama töreninde, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Prof. Dr. Faruk Erem de ilginç bir konuşma yaptı. Erem, sözlerine şöyle başladı:

«— Anayasamız Türk devletini 'Sosyal hukuk devleti' olarak tanımlar. Danıştay'ımız, hukuk devletinin gerçekten kurulması bakımından büyük bir sınav geçirmiş ve bunu kazanmıştır.

Cumhuriyetin ilânından itibaren derece derece yürütmede hukuk devleti fikri yerleşmiş ise bunda Danıştay'ın payı büyüktür. Bazı dönemlerde ve çeşitli nedenlerle yürütmenin kendini âdeta kanun öncesi kabul eden davranışlarını önlemekte Danıştay başarılı olmuştur.

Cumhuriyet döneminde Danıştay'ın yeri bir özellik gösterir. Yüksek İdare Mahkemelerinin görülmeye başladığı tarih 150 yıl kadar evvele gider. Danıştay'ımızın ömrü de 100 yılı aşmıştır. Cumhuriyet döneminde Danıştay'ımız önemli bir yargısal yetkiye sahip olamadı. Daha ziyade bir danışma organı halinde süregelen Danıştay'a 1924 anayasası ile 'İdari ihtilâfları rüyet ve halletmek' yetkisi tanınmıştı. Bu dönemden itibaren idari davaların gittikçe yoğunlaşan bir hızla arttığı görüldü. Danıştay'ımız gerçek niteliğini 1961 Anayasası ile kazandı. 1924 Anayasası

Danıştay'ı daha ziyade yürütme yanında görüyor, onu yürütme bölümünde kabul ediyordu. 1961 Anayasa sası Danıştay'a yargı bölümünde ve yüksek mahkemeler arasında yer verdi. Bu, çok önemli bir değişiklikti. 1961'den bu yana Danıştay'ımız yerini daha çok doldurabildi.»

Yürütme ve yargı denetimi

Prof. Erem, konuşmasına şöyle devam etti:

«— Yürütmenin yargı denetimi dışında kalamayacağı yolundaki kuralın büyük anlamı vardır. Demokrasilerde Danıştay'ın yerini belirtmekte bu kural en iyi göstergedir. Yürütmenin yargı denetimi dışında kalamayacağı kuralı ile devlet, fertlere şunu açıklamak istemiştir: Devlet tasarrufları da dava edilebilir. Çağımızda devlet pek kudretli kuruluştur. Böylece kendine karşı da va hakkını ilân etmek zorunda değildi. O halde bunu ilân etmiş olmasının bir nedeni bulunmak gerekir. Devlet, dava edilmezlik ayrıcalığından feragat etmiştir. Bunun insanlık doktrini açısından derin anlamı kabul etmek gerekir. Bu yüzden yürütmenin yargı denetimi dışında kalmasını istemeyen devletin, bu çağına uygun feragatına ters düşen ve yargı denetimi alanını sınırlamak eğiliminde bulunan yasama ve yürütmeden gelen tasarruflar da demokratik devlet gerçeğine aykırı düşer.

Bu tür davranışların isabetsizliğini bir başka açıdan da ele almak olanağı vardır: Devlet, kendisinin de dava edilebileceğini kabul etmekle ahlâki bir davranış içinde dir. Devlet 'kendiliğinden hak alma' yolunu seçmemek suretiyle hukukun üstünlüğüne hem saygısını göstermiş, hem de fertlere örnek olmak istemiştir. Devlet bile hakkını kabul ettirmekte adaketten kaçmamak yolunu benimsemişse, yürütmenin yargı denetimi dışında kalamayacağı kuralı daha büyük anlam kazanır. O halde, yargı denetimini şeklen mevcut, fiilen tesirsiz kılacak yasama ve yürütme tasarrufları demokratik devlet gerçeğine uygun düşmeyecektir.»

Demokrasinin esası

Prof. Erem'e göre, demokrasinin esası üç kuvvetin ayrılığıdır. Üç kuvvetin ayrılığı kabul edilince Danıştay'ın hukuk devletinde-

ki yeri kendiliğinden ortaya çıkar. En ilkel diyebileceğimiz anlayış, kanunu yapan kuvvetle onu uygulayan kuvvet arasında, yani yasama ile yürütme arasında, bir üçüncü kuvvete yer vermiyen anlayıştır. Bütün kuvvetlerin aynı elde toplanmasından sonraya rastlayan yasama — yürütme ayrımı, yeterli olmamış, yasama — uygulama — yargı uygulama ayrımına ulaşılmıştır. Kanunu yapmakla, kanunu uygulamak aynı şeyler değildir. Eğer «hâkim» yoksa, kanun da yok demektir. Yürütmeye karşı hâkime gidilemeyen bir ülkede, uygulanan metne kanun denemez. O halde yargı, hukuk devletinin şartıdır. Eğer hâkim olmazsa, yürütme, kanunilik görünümünü altında, fakat kanundan başka bir şeyi, dilediği şekilde uygular. Bu suretle yürütme, yasamanın yerine geçmiş olur. O halde, idari yargının görevlerinden en önemlisi, yasama ile yürütmeyi ayrı tutabilmek ve hatta bir birlerine karşı onların varlığını korumaktır. Danıştay'ın önemini ve görevini bu açıdan değerlendirmek ve kabul etmek lazımdır.

Danıştayın yeri

Prof. Faruk Erem şöyle dedi.

«— Danıştay'ın hukuk devletindeki yeri yalnız biraz önce değindiğimiz ilkelerle, yeteri kadar açıklanamaz. Yürütmenin, bazı haklı nedenlerle 'idarede takdir yetkisi'ni kullanmasında zorunluk vardır.

Yürütmeden takdir yetkisini alırsak, yürütme kötürümleşir. Sakat takdir yetkisi olağanüstü sakıncaların tehdidi altındadır. Bunların başında keyfilik gelir. O halde, yürütme, keyfilik içinde olmadığını topluma kanıtlamak durumundadır. Bunun şimdiye kadar bulunabilen tek çaresi, yürütmenin Danıştay'da dava edilebilir olmasıdır. O halde yürütme, muhtaç olduğu takdir yetkisini muhafaza etmek istiyorsa, idari yargıyı zedelememek zorunladır. İdari yargıya rıza göstermek, özellikle yürütmenin durdurulması kararlarına saygılı olmak, sadece yürütmenin lehinedir.

Usul hukukunda 'Yargı Birliği' eski deyimi ile 'Vahdeti kaza', fertler için bir güvence sayılır. Fakat, bu kavram sadece Adliye mahkemelerinin bulunabileceği anlamına gel

mez. Bir kütüluşa 'mahkeme' diyebilmek için gerekli bağımsızlık ve teminat sağlanmış olmak şartı ile Adliye mahkemeleri dışında mahkeme kurulabilir. Zira, ihtisas mahkemeleri bir ihtiyacı karşılar. Yargı birliğinin bozulması, ihtisas mahkemeleri görüntüsü altında, özel mahkemeler yaratılması ile vücut bulur. Bir ihtisas mahkemesi mevcut iken, aynı görevi yapacak ikinci bir mahkemenin kurulması, esaslara aykırıdır. Bu nedenle, Danıştay'ın görevine girecek işler arasında olması pek tabii bulunan konuların, onun yetkisi dışında bırakılmasını doğru bulmuyoruz.»

Güvenlik mahkemeleri

Tasarı hazırlandı

Adalet Bakanı Hayri Mumcuoğlu, haftanın başında düzenlediği basın toplantısında, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin hükümet tasarısının hazırlandığını ve Parlamento'ya sevk edildiğini açıklıyor, «bu tasarının amacı, memlekette huzuru sağlamaktır» diyor.

Bir ülkede huzurun sağlanması ne bir Adalet Bakanının basın toplantısı düzenlemesiyle, ne de bir mahkemenin kuruluş tasarısının hazırlanmasıyla mümkün olabilir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin ülkeye ne sağlayacağı ise ancak bu tasarının kanunlaşmasından ve uygulanmaya başlamasından sonra belli olacaktır.

Tasarının dikkati çeken bir yönü, Devlet Güvenlik mahkemelerinin birer «İstiklâl Mahkemesi» niteliğine bürünmesini engelleyici hükümleri kapsamış bulunması ve bu niteliğiyle politikacılar ve hukukçular arasında geniş çapta bir tartışma konusu olmasındadır.

Tasarıya göre, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli olacaktır. Ancak, sükûnetim ve savaş haline ilişkin hü-

kümler saklı tutulmuştur.

Mahkemelerin kuruluşu

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, hangi illerde, ne kadar sayıda kurulacağına ve bu mahkemelerin ilk kuruluşta yargı çevrelerinin tayinine Adalet Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilecektir. Mahkemelerin yargı çevrelerinin değiştirilmesi veya bu mahkemelerden bazılarının kaldırılması gerektiği zaman, bu durum, Yüksek Hâkimler Kurulunun görüşü alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca gerçekleştirilecektir. Aynı yargı çevresi içinde birden fazla Güvenlik Mahkemesi kurulduğu takdirde bunlar numaralandırılacaktır.

Bir başkan, iki yargıç ve iki askeri yargıçtan oluşacak her mahkemenin biri yargıç, biri askeri yargıç olmak üzere iki yedek üyesiyle savcısı ve yeterli kadar savcı yardımcısı bulunacaktır.

Mahkemelerin başkanları ile iki asıl ve bir yedek üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış yargıçlar arasından, iki asıl ve bir yedek üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış askeri yargıçlar arasından, savcısı, birinci sınıfa ayrılmış savcılar arasından ve yardımcıları da cumhuriyet savcıları ile askeri yargıçlar arasından atanacaktır.

Devlet Güvenlik Mahkemesi başkanı, üyeliği, yedek üyeliği, savcılığı ve savcı yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilecek, bu adaylar arasından mahkeme yargıçlarının atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca, savcı ve yardımcıların atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, askeri yargıç ve savcılarının atanmaları ise özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılacaktır. Yargıçlar bu mahkemede üç yıl süreyle görev yapabilecekler, görevleri sonunda yeniden atanabileceklerdir. Mahkemelerin bütün üyeleri, görev süreleri içinde yüksek mahkemelere seçilme hali ayrı olmak üzere, başka yer veya göreve atanamayacaklar, bu süre içinde görevlerde herhangi bir sebeple boşalma olduğu takdirde yerlerine onbeş gün içinde yeni üyeler getirilecektir. Bakanlar Kurulu, onbeş günlük sürenin ilk on günü içinde

adaylarını tesbit edecek, sonraki beş gün içinde de atama yapacaktır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkanlarının kanunî sebeplerle görevleri başında bulunamamaları halinde, başkanlık görevi, üye yargıçların en kıdemlisi tarafından yerine getirilecektir.

Hangi suçlara bakacak?

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçlar şöyle belirlenmiştir:

1 — Türk Ceza Kanunu'nun 125 ile 141'inci maddelerinde, 146 ile 157'nci maddelerinde, 161'inci maddesinde, 163'üncü maddesinin bir, iki ve üçüncü fıkralarında ve 168, 169, 172 nci maddelerin de yazılı suçlar,

2 — Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokrasi düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen cumhuriyet aleyhine işledikleri ve doğrudan doğruya devlet güvenliğini ilgilendirdikleri takdirde; Türk Ceza Kanunu'nun 142, 143, 144, 145, 158, 159 ve 162'nci maddelerinde ve 163'üncü maddesinin dört, beş ve ve altıncı fıkralarında ve 164, 165, 166, 174, 179, 180, 188'inci maddelerinde, 191'inci maddesinin ikinci fıkrasında, 193'üncü maddesinin ikinci fıkrasında ve 201, 234, 235, 236, 241, 242, 254, 255, 256, 257, 258, 264 ve 296'nci maddelerinde, 311 ile 315'inci maddelerinde, 369 ile 374'üncü maddelerinde, 376 ile 382'nci maddelerinde, 384 ile 388'inci maddelerinde, 448 ile 452'nci maddelerinde, 464'üncü maddesinde, 495 ile 500'üncü maddelerinde, 512 ve 517'nci maddelerinde yazılı suçlar,

3 — Devlete ait posta, telegraf, telefon, radyo, telsiz ve televizyon gibi biçimle haberleşme araç, gereç, tesis ve tesislerine karşı işlenen hırsızlık suçları,

4 — Toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkında kanunda, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kanununda ve dernekler kanununda yazılı suçlarla ateşli silahlar ve bıçaklar hak

kindaki kanunun değişik 12'nci maddesinde yazılı suçlar.

Bu suçları işleyenler, bunların suçlarına iştirak edenler, sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklardır. Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla ve görevleriyle ilgili suçlardan dolayı yargılayacağı kişilere ilişkin 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 20'nci maddesinin üç numaralı bendi hükümleri saklı tutulmaktadır.

Tasarı, asker kişilerle ilgili olarak da şu hükmü getirmektedir:

« — Savaş ve sıkıyönetim hali dahil, askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

Ancak;

1 — Askerî Ceza Kanununun 54'üncü maddesinde yazılı suçları asker olmayan kişilerle asker kişiler müstaken işlerlerse,

2 — Askerî Ceza Kanununun 55 ve 56'ncı maddelerin de, 57'nci maddesinin üçüncü fıkrasında, 58 ve 59'uncü maddelerinde yazılı suçları asker olmayan kişiler müstaken veya asker kişilerle müstaken işlerlerse,

3 — Yukarıda yazılı bir suçu işlemek veya gizlemek maksadıyla veya bu suç vesilesiyle yahut bu suçla umumî veya müsterek bir gaye içerisinde, diğer bir suçu asker olmayan kişiler müstaken veya asker kişilerle müstaken işlerlerse,

4 — Asker olmayan kişiler, askeri mahkemeler kuruluşu ve yargılama usulü kanununun 11'inci maddesinin B, C ve D bentlerinde yazılı suçları, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlarla irtibatlı olarak yahut, umumî veya müsterek bir gaye içerisinde işlerlerse, sanıkların tamamı, Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanırlar.»

Tasarıya göre, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçların soruşturma ve kovuşturmasında Ceza Muhakemeleri Usulü

Kanunu hükümleri uygulanacak, bu bakımdan mahkemeler ağır ceza mahkemesi derecesinde olacaktır. Ancak, yargı çevreleri ayrı olmak üzere, birden fazla devlet güvenlik mahkemesi kurulmuş ise, aynı derecedeki en yakın mahkemenin ta yininde, diğer Devlet Güvenlik Mahkemeleri gözününde tutulacaktır. Aynı yargı çevresi içinde birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuşsa, en yakın aynı derecedeki mahkeme, sayı itibarıyla takip eden Devlet Güvenlik Mahkemesidir. Yargı çevresi Türkiye'yi kapsayan bir Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuşsa, en yakın aynı derecedeki mahkeme, o mahallin ağır ceza mahkemesi olacaktır.

İlk derece adalet mahkemeleri, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görev konusuna ilişkin kararlarına uyum zorunluğundadır. Ancak, Devlet Güvenlik Mahkemesince verilen görevsizlik kararı aleyhine, bu mahkeme nezdindeki Cumhuriyet Savcısı veya Yardımcısı acele itiraz yolu na başvurabilecektir.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri arasındaki uyumsuzluklar, bu mahkemelerde verilen hükümlerin temyiz mercii olan Yargıtay Ceza Dairesi tarafından kesin olarak çözümlenecektir. Tasarı, uyumsuzlukların çözümüyle ilgili maddede şu hükümlere yer vermektedir:

« — Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı ile yardımcılarını, soruşturma sırasında hakim tarafından verilmesi gereken kararları, Devlet Güvenlik Mahkemesi yargı çevresindeki yetkili hakimlerden doğrudan doğruya isteyebilirler.

Zabita emir ve mensupları, Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı ve yardımcılarının soruşturma, kovuşturma ve infaza ilişkin emirlerini öncelikle yerine getirmekle yükümlüdürler.

Yukarıdaki fıkra hükmü, Devlet Güvenlik Mahkemesi veya bu mahkeme başkanınca verilen emirler hakkında da uygulanır.

Gecikmesinde sakınca olan haller dışında, bu emirler yazılı olarak verilir. Bu emirleri yerine getirmeyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan bir yıla kadar hapis ve 1000 liradan 5000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar. Zabita emir ve mensupları hakkında doğru-

dan doğruya soruşturma ve kovuşturma yapılır.

Zabita, soruşturma veya kovuşturma sebebi ile sanığı, tanığı, bilir kişiyi ve suçtan zarar gören kişiyi, Devlet Güvenlik Mahkemesinin veya Başkanının, savcı veya yardımcı sıranın veya mahkeme naibi yahut istinabe olunan hakimin emirleri ile istenilen yerde hazır bulundurmaya mecburdur.

Bu emir çağrılan hakkında zabıtaya ihzar müzekkeresinde olduğu gibi, zor kullanma yetkisini de verir.

Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçların soruşturma veya kovuşturması sırasında, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa 1696 sayılı kanunla eklenen ek madde 4 hükümleri de aynen uygulanır.

Bu madde hükümleri, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçta elkoymuş savcı veya yardımcı, askeri savcı, sulh veya soruşturma hakimi ile naip veya istinabe olunan hakimin yahut istinabe olunan savcı veya askeri savcının emirleri hakkında da uygulanır.»

Bir başka hüküm

Tasarının bir başka hükmüne göre ise Güvenlik Mahkemesi savcı veya yardımcısının, kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair verdiği karara, dilekçe sahibi aynı zamanda suçtan zarar gören kimse ise, bu kararı veren savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın bulunan ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına itiraz edebilecektir.

Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlar sebebiyle ya kalanın veya tutuklanan kimse, soruşturmanın bitiminde ve en geç onbeş gün içinde yetkili yargıç önüne çıkarılacak, ancak zabita, savcılarının bulunmadıkları hallerde sulh veya sorgu yargıcının yazılı emri bulunmadıkça sanığı 48saatten fazla tutamayacaktır. Sanığı, yetkili yargıç önüne götürmek için geçen süre bu sürelerle dahil değildir.

Bu tasarıda belirtilen suçlardan dolayı General ve Amiraller hakkında soruşturma açılabilmesi, Genel Kurmay Başkanının mütaaleesi alın diktan sonra Başbakanın iznine bağlanmıştır. Ayrıca müsteşarlar,

Yaşları 18 ile 21 arasında olan 1 milyon genç oy hakkı tanınması konusu, son günlerin en çok tartışılan sorunlarından birisi oldu. Hemen herkes bu konudaki düşüncesini belirtmekten çekinmedi. Bu tartışmalar, kimlerin gerçekten gençliğin, yani Türkiye'nin geleceğinin yanında olduğunu, kimlerin ise gençleri safdışı bırakmak amacını taşıdığına anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Artık geleceğin sahibi ve Cumhuriyetin koruyucusu gençlik, bundan sonra kendisinden yana olmayan, göstermelik tutumlarla gençleri istismara kalkışan tutucu ve gerici partilerin yangücü olmayacaktır. Okuyan, gören, düşünen gençler bu tartışmalardan kendilerine düşen payı çıkarmışlardır. Tartışmaların en büyük yararı, gençlikte böylesine bir bilinçlenmenin ortaya çıkması olmuştur.

19 Mayıs gençlik ve spor bayramı dolayısıyla konunun önemini yeniden değerlendirmek gerekir. 19 Mayıs gününü Mustafa Kemal neden «Gençlik ve Spor Bayramı» yapmıştır. Neden, Türk gençliğine bu derece önem vermiştir. Türkiye Cumhuriyetinin temel yapısına bu soruların yanıtlarıyla bakmak gerekir. Öncelikle Atatürk Cumhuriyetinin temelinde Türk gençliğinin bekçiliği yatmaktadır. Demokratik Cumhuriyetimizi, Atatürk'ün de yerinde değerlendirmesiyle, her türlü çıkarıcı düşünceden uzak kalarak, gençler koruyacak ve savunacaktır. Hiçbir kimse, zümre veya grup, gençler kadar ülkücü ve vatansever duygularla dolu olamaz.

Tam bağımsızlığı ve çağdaşlaşma ülkelerini kendisine hedef olarak saptayan Mustafa Kemal, büyük eserinin geleceğini Türk gençliğinin yılmaz bekçiliğine emanet etmiştir. Gençliği, «gelecek» anlamında ele almış ve rejimin sahibi olması gerektiğini birçok konuşmasında dile getirmiştir. Bursa Konuşması ve Gençliğe Söylevi bunların içinde en önde gelenleridir. Bugün 18 yaş gençliğine oy hakkı verilmesine karşı çıkanların Atatürk'ün Bursa Konuşması'nı reddeden zihniyetin temsilçileri olması aydın çevrelerde hiç de yadırganmamaktadır. Atatürk'ün eserlerini dejenere edenlerin, O'nun tayin ettiği bekçilere de karşı çıkması doğal sonuçlardır.

GENÇLİĞİN YADSINAMAZ GÜCÜ

Yarım yüzyıllık Cumhuriyet tarihimiz, Türk gençliğinin, bekçilik görevini başarılı bir şekilde yerine getirdiğini göstermektedir. Öyle ki; azınlıkla-

valiler ve kaymakamlar için ilgili bakanların, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, Yüksek Hakimler Kurulu, Sayıştay Başkan ve üyeleri, Cumhuriyet Baş savcısı, Baş Kanunsozcüsü, Askerî Yargıtay Başsavcısı, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Baş Kanunsozcü-

sü. Hâkimler ve yardımcıları ve bu sınıftan sayılanlar ile askerî hakim subaylar için de yetkili makamların izni alınmadan soruşturma açılmıyacaktır.

İlk soruşturma yok

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçlarda ilk soruşturma yapılmıyacaktır. Sorgusu

18 Yaş ve

Gençleri halkın dışında düşünmek, onlara sormak, yetişkinlere ayrıcalık tanıktır. 18 yaş genç, hukuk açısından her türlü hakka sahip hakkına sahip olmaması büyük bir çelişkidir. İnde, gençlikten korkan çıkar çevrelerini Evlenmeğe, cezalandırılmağa ve her türlü görülen 18 yaşındaki genç neden seçmek için

rın insanlıkdışı hareketlerini öncelikle protesto eden, Türkçe konuşma kampanyasını ilk önce başlatan, ilk kez yerli malı haftası düzenleyen, yurt çapında okuma - yazma seferberliğine girişen, yabancı devletlerin Türklere yaptıkları baskılara öncelikle karşı çıkan, ülke ve halk sorunlarını mitingler ve toplantılar düzenleyerek kamuoyu önünde aydınlığa çıkaran Kıbrıs sorununun hükümetçe ele alınması için geniş çalışmalarda bulunan, Anayasal düzende dışarı çıkarak meşruluğunu yitiren siyasal iktidara karşı ilk savaş bayrağını açan, 27 Mayıs devriminin oluşmasına büyük katkılarda bulunan, devrim sonrası özgürlük ortamında ülkenin tüm sorunlarını önemle ele alan ve çözümler getiren, sömürüye, haksızlığa ve baskıya karşı yılmaz bir mücadeleye girişen hep, Türk gençliği olmuştur. Bu kitlesinin büyük çoğunluğu nu 18-21 yaşlar arasındaki üniversite öğrencileri meydana getirmektedir. Tam elli yıl boyunca, rejimimizin dar boğazlarında büyük bir siyasal olgunluk gösteren Türk gençliğinin siyasal haklarını kıstıtlı tutmanın tek nedeninin egemen çevrelerin çıkarıcı hesaplarından başka hiçbir şey olmadığı, üzerinde tartışılmıyacak derecede açıktır. Cumhuriyetimizin 50'nci yıldönümüne ulaşmasında Türk gençliğinin büyük katkıları unutulamaz. Gençler, siyasal olgunluklarını, 50 yıllık sınavı başarıyla vererek göstermişlerdir.

Tutucu partiler koalisyonunun şekilci tutumu karşısında demokrasinin özünü savunarak kısa za-

Hem, 1
Ge
Ba
diye ki
hem
yaşı
ger
oy
tanıma
Gen
yana
yoksa
karşı
Bu
açı
yanıtla
bu
çeliş
gide

Mayıs

... e hakkı tanıma-
... ı tamamlayan bir
... olurken, seçme
... çelişkinin teme-
... hesapları yatar.
... k işlemine ehil
... il olmasın?

ANIL ÇEÇEN

... manda gerçek halkçı bir tutum içine giren Atatürk
... ün partisinin, 18 yaş gençliğine oy hakkı tanınması-
... nı istemesi, ülkemizde demokratik rejimin geleceği
... açısından gerçekçi bir girişimdir. Ezilen ve emeği-
... nin karşılığı ile geçinmeğe çalışan halk kitlelerinin
... yönetimde etkin olmalarını gerçekleştirmeğe çalı-
... şan bu partinin, 3 milyonluk gençlik kitlesini de
... hesaba katması gerekiyordu. Nitekim son girişim,
... halk kitlelerini daha çok yönetimde etkin kılmak dü-
... şüncesine dayandırılmıştır. Gençleri halkın dışında
... düşünmek, onlara seçme hakkı tanımamak, yetişkin-
... lere ayrıcalık tanımaktır. 18 yaşını tamamlayan bir
... genç, hukuk açısından her türlü hakka sahip olur-
... ken, seçme hakkına sahip olmaması büyük bir çeliş-
... kidir. Bu çelişkinin temelinde, gençlikten korkan
... çıkar çevrelerinin oy hesapları yatar. Evlenmeğe, ce-
... zalandırılmağa ve her türlü hukuk işlemine ehil gö-
... rülen 18 yaşındaki genç, neden, seçmek için ehil ol-
... masın? Tutucular koalisyonu, bir yandan gençlere
... oy hakkı tanımazken, 12 Mart öncesi olayların so-
... rumluluğunu gençlere yüklemekte adeta yarış içinde-
... dir! Oy hakkına sahip olacak gençlerin artık silah-
... lı eylemlere ve sokak hareketlerine eskisi gibi rağ-
... bet etmeyecekleri gerçeğini görmekten hâlâ âcizdir-
... ler. Toplum - dışı tuttukları gençleri yarının sokak ha-
... reketlerine ittiklerinin hâlâ farkında değillerdir.

... Elinde oy hakkı olacak gençler, siyasal hayat
... ile daha yakından ilgilenecekler, demokratik rejim-
... in güçlenmesine zinde güç olarak katkıda bulu-

... nabileceklerin artık 12 Mart öncesindeki gibi silahlı
... nabileceklerdir. Elllerinde iktidarı oy yolu ile değiştir-
... me olanağı bulunan gençlerin artık 12 Mart öncesinde
... ki gibi silahlı şiddet eylemlerine ve sokak hareketle-
... rine kışkırtılması ve yöneltilmesi gerçekleşmeyecektir.

... Oyları ile kendi temsilcilerini seçecek olan gençlerin
... sesi, temsilcileri aracılığı ile parlamento kürsülerinden
... duyurulacak, gereken eleştiri ve denetim parlamen-
... to içinde demokratik yollarda yürütülebilecektir.
... Şiddet ve baskı tedbirleri öngören yasaları öncelik-
... le çıkararak bugünkü parlamento çoğunluğu, bu ters
... tutumu ile yarının parlamento - dışı muhalefetine
... ışık yakmış ve gençlik kitlelerini suçlayarak toplum
... dışı ilân etmekten çekinmemiştir.

DÜNYADA GENÇLİK

... D ünyanın diğer ülkelerinde ise gençleri demokra-
... siye kazandırma yarışı sürmektedir. Her alanda
... kendimize örnek aldığımız ABD, İngiltere, Almanya,
... Kanada yanında Şili, Avustralya, Yeni Zelanda,
... Hollanda, Belçika, Avusturya, İsveç ve Norveç, seç-
... men yaşını 18'e indirmiştir. Dünya böyle bir genei
... gidış içinde iken, demokrasi cephesine tam üye ol-
... mağa çalışan Türkiye bunun dışında kalamaz ve
... kalmamalıdır. Ne var ki, bu değişikliğin gerçekte-
... şebilmesi için sandıktan bir orta sol iktidarın çık-
... ması gerekmektedir. Çünkü, tutucular koalisyonunun
... gençlerin karşısında oldukları anlaşılmıştır.

... Seçimde yeterli hayat tecrübesi aramak gibi
... ne olduğu belirsiz bir gerekçeye dayandırılmak ist-
... tenen tutucuların karşı çıkışlarının altında gençlerin
... ilerici tutumlarından doğan bir ürküntü yatmaktadır.
... Seçmen yaşının 18'e indirilmesine karşı çıkan parti-
... lerin hesabı, gençlerin ileride bozuk düzen ile bü-
... tünleşmelerine dayanmaktadır. İşlerine gelince Ata-
... türkçülüğü kimselere bırakmayan, Atatürk'ü günlük
... işlerde bile kalkan olarak kullanmağa çalışan kişi-
... lerin, Atatürk'ün gençlere verdiği önemi görmeme-
... leri acıdır. Cumhuriyetin ellinci yılında kutladığımız
... 19 Mayıs Bayramı, bu zihniyetin egemenliği nedeni
... ile şekilcilikten öteye gidemeyecektir. Hem 19 Ma-
... yıs'ı «Gençlik Bayramı» diye kutlayacaksınız, hem de
... 18 yaşındaki gençlere oy hakkı tanımayacaksınız!
... Gençlerden yana mıyız, yoksa gençlere karşı mıyız?
... Bu soru açıklıkla yanıtlanmadıkça, bu büyük çelişki
... sürüp gidecektir.

... duruşma salonundan çıkaracaktır. Mahkemeye, mahkeme başkanı ve-
... ya üyelerden birine, savcıya, savcı yardımcısına, tutanak kâtibine veya
... görevlilere katışı uygun olmayan söz yahut davranışta bulunan kişi
... hakkında, mahkemece tutuklama kararı verilecektir. Tutuklanan ki-
... şî 24 saat içinde sorguya çekilerek

... inzibatî nitelikte olmak üzere bir aya kadar hafif hapis cezası ile ceza
... landırılacak, tutuklu veya cezaevin de bulunan hükümlüler hakkında
... bu ceza hücrede infaz olunacaktır. Mahkemenin vereceği bu kararlar
... kesin olacaktır.

Devlet-Güvenlik Mahkemesi ka

... rarlarının temyiz mercii, yalnız bu mahkemenin kararlarını incelemek
... üzere Yargıtayda kurulacak daireler, genel kurul ise ceza daireleri
... genel kurulu olacaktır. Bu mahkemenin görevine giren suçlar ace-
... le işlerden sayılacak ve bu suçlara ilişkin dâvalara adli tatilde de baki-
... lacaktır.

Milli Mücadele Ruhu

Osman K. AKOL

«Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu'nun 50'nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun»un 2'nci maddesinin ilk fıkrasında :

«Milletimizin istiklâline, tarihî haklarına ve yurdumuza yapılan haksız saldırılara karşı milletçe direnişi, saldırgan düşmanları Milli Şuur ve Milli Mücadele Ruhunu,» maddenin son fıkrasında, öteki amaçlara da değgin nitelikte «bütün imkânlardan yararlanarak içte ve dışta duyurmak, anlatmak ve kavratmaktır» deniliyor.

Maddede ele alınan Milli Şuur ve Milli Mücadele Ruhunu «duyurmak, anlatmak ve kavratmak» nasıl sağlanacak? Bu, elbet çok ciddi bir iştir ve konunun uzun boylu tartışılmasına zorunluk vardır. 29 Ekim 1973'e, 50'nci yıldönümü kutlanmasına bugün, 5 ay 11 gün kalmıştır. Bu bayram, tüm vatandaşların en büyük bayramıdır. Bu nedenle ve özellikle Milli Mücadele Ruhu ve Milli Şuur denilen kavramların açıklığa kavuşturulması ve gönüllere sindirilmesi bir büyük ve önemli sorundur.

BÜYÜK NUTUK TEKRAR TEKRAR OKUNMALIDIR

Milli Şuur ve Milli Mücadele Ruhu'nun/ bir yazıda belirlenmesi olanaksızdır. Onun için, Kanundaki sırayı ters çevirerek ilk önce Milli Mücadele Ruhu'nu ele alalım :

Milli Mücadele Ruhu'nu yaratan ve yasatan, Atatürk olmuştur. Bu büyük devlet evlâdını Türk halkı ilk olarak 1915 yılı Aralık ayında, Çanakkale Cephesi'nde Anafartalar Savaşları ile tanımıştır. Bu savaşlarda kazanılan zaferler, Başkomutan vekili Damad-ı Hazret-i Şehriyârî Enver Paşa'nın Sarıkamış, Bahriye Nazırı ve Suriye Olağanüstü Komiseri Cemal Paşa'nın Kanal savaşları yenilgilerini unutturmuş, ama sonucu değiştirememiştir. Osmanlı İmparatorluğu yenilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun bu yenilgisinden Türk ulusunu kurtaran, Milli Mücadele Ruhu'nu yaratan, Mustafa Kemal Paşa olmuştur. Milli Mücadele Ruhu'nun ilk açıklanması olarak şu sözleri alabiliriz:

«— İstanbul'dan ayrılmak üzere otomobilime bineceğim sırada Rauf Bey yanıma gelmişti. Bineceğim vapurun izleneceğini ve İstanbul'da iken tutuklamadıklarına göre belki de Karadeniz'de batırılacağımı doğru bir kaynaktan işitmiş, onu haber verdi. Ben İstanbul'da kalıp tutuklanmaktansa batıp boğulmayı yeğ gördüm ve hareket ettim.» (N. 20)

Bunun bütün yurt ufuklarına yayılması, Amasya bildirisi ile olmuştur. 21/22 Haziran 1919 gecesi Amas-

ya'da yazılan bu bildiri ile: «Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır» deniliyordu. «Milli bir sır halinde tutulması» kaydıyla Erzurum ve Sivas'ta birer Kongre toplanacağını bu bildiri tüm yurda açıklıyordu. (N. 19)

Erzurum Kongresi 23 Temmuz 1919'da başladığı zaman Mustafa Kemal Paşa askerlikten istifa etmişti. Padişah'a isyan demek olan bu istifadan sonra O'nun Kongre başkanlığına seçilmesi ve özellikle Yönetim Kurulu'nda sürekli görev alması bazı arkadaşlarınca iyi görülmemiştir. Atatürk'ün bunlara verdiği cevap, Milli Mücadele Ruhu'nun en güzel belgesidir :

«— Gerçi benim açıkça ortaya atılmamda ve tüm milli ve askerî hareketlerin başına geçmemde kuşkusuz sakınca vardı. Ama bu sakınca, başarısızlık halinde herkesten önce ve herkesten çok en büyük azap ve ızdırıp çekmemden başka birşey olabilir miydi? Halbuki bütün vatanın ve koskoca bir milletin hayatı ve ölümü söz konusu olurken vatanseverim diyenlerin kendi sonuçlarını düşünmelerine yer var mıdır?»

Tarih, karşı çıkılması olanaksız bulunan bir gerçeklikle isbat etmiştir ki, büyük sorunlarda başarı için yetenek ve gücü sarsılmaz bir başkanın varlığı gereklidir.» (N. 41)

Erzurum Kongresi'nden sonra 4 Eylül 1919 tarihinde toplanan Sivas Kongresi'nde de yine başkanlık söz konusu edildi. Ama bu Kongre'nin asıl tartışma konusu, Amerikan Mandası'nı kabul etmek veya etmemektir. Amerikan Mandası'nı isteyenler arasında, Atatürk'ün yakın dostları ve çok ünlü kişiler vardı. Bunlar, Manda yönetimi kabul edilirse, birçok yararlarından başka alfabetizliğin kısa sürede yeni

Gerçi benim açıkça ortaya atılmam-
da ve tüm milli ve askeri hareket-
lerin başına geçmemde kuşkusuz
sakınca vardır. Ama bu sakınca, ba-
şarısızlık halinde, herkesten önce
ve herkesten çok en büyük azap ve
ıstırapı çekmemden başka birşey
olabilir miydi? Halbuki bütün vatanın
ve koscoca bir milletin hayatı ve
ölümü söz konusu olurken, vatanse-
verim diyenlerin kendi sonuçlarını
düşünmelerine yer var mıdır?

İceğini ve tüm Türklerin okur—yazar olacaklarını
uzun uzun anlatıyorlardı. Bunlara karşı Atatürk şu
karşılığı verdi :

«— Temel eğitimin yayılması ve gerçekleştiril-
mesinde amaç nedir? Daha şimdiden (Amerikalılar)
Sivas'ta 25 kadar okul kurmuşlardır. Ki bunların yal-
nız bir tanesinde 1.500 Ermeni öğrenci vardır» (N. 54)

Bu sözler, 50 yıl sonra bugün içinde kıvrandığımız
durumun, o büyük lider tarafından daha o zaman
farkına varıldığı bir belgesidir. Bu görüş karşısın-
da Halide Edip'in «temelleri çöken zavallı memle-
ketimiz için uzakları görerek düşünüp çalışmanıza
intizar ediyoruz» (N. 59) diye Amerikan Mandası'nı
savunan mektubundan ne kadar gerçekçi bir Milli
Mücadele Ruhu yansıtıyor, görüyorsunuz.

Bu konuda Mustafa Kemal'in, General Harbord'a
verdiği şu cevap pek ilginç ve 50 yıl sonra bugün
için pek ibret vericidir :

«— Bir millet varlığını ve özgürlüğünü sağlamak
için düşünülebilen her girişimi ve fedakârlığı yaptık-
tan sonra başarılı olur. Ya başarılmazsa demek,
milletin öldüğüne hükmetmek demektir. Bunun için
millet, yaşadıkça ve fedakârca girişimlerde bulun-
dukça başarısızlık söz konusu olamaz.» (N. 103)

ATATÜRK'E KARŞI OLMA

40 yıl önce söylenmiş Büyük Nutku okudukça Ata-
türk'ün çektiği çileleri yeni baştan yaşar gibi
olurum, deliye dönerim; «ne tahammül, ne sabırdır
bu, Tanrım!» derim.

2 Aralık 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'n-
de bir tartışma geçer. Erzurum milletvekili Süleyman
Necati, Mersin milletvekili Selâhattin ve Canik (Sam-

sun) milletvekili Emin beyler, seçim kanununda bir de
ğiştirme önermişlerdir. Bu üç kafadarın istedikleri,
akıllarınca gayet kolaylıkla Atatürk'ün bir daha mil-
letvekili seçilmesini önlemektir. Değiştirmenin amacı
buydu.

Önerinin konuşulmadan önce komisyona hava-
lesi gerekirdi. Fakat Atatürk durumu anlamış ve söz
almıştı. Çıktı kürsüye ve çevrilmek istenen dolabı
açıkladı ve Sözlerini şöyle bitirdi :

«— Efendiler, beni vatandaşlık haklarımdan dü-
şürmek yetkisi bu efendilere nereden verilmiştir? Bu
kürsüden, resmen, yüksek kurulunuza ve bu efendi-
lerin seçim bölgeleri halkına ve bütün Türk milletine
soruyorum ve cevap istiyorum.» (N. 439)

Ben o zaman Kastamonu öğretmen okulu üçün-
cü sınıfındaydım, durumu çok iyi hatırlıyorum. Bütün
memleket ayağa kalktıydı. Ve telgraf telleri, bu üç
milletvekilini kınamak için çekilen telleri Ankara'ya
ulaştırmak için geceli gündüzlü çalıştırılmıştı.

Birde şu satırları sunuyorum okuyucularıma, hiç
bir kelime katmadan:

«— Cumhuriyetin 50. Yılı için TBMM'de, de ça-
lışmalar yapılmaktadır. Kanun yönünden. Cumhuriyet
Senatosunun 14 Mart 1973 Çarşamba günü yaptığı
birleşimde, Cumhurbaşkanlığı Kontenjan üyesi Bahriye
Uçok tasarıya bir madde eklenmesini önermiş, Etnoğ
rafya Müzesi önündeki bakımsız Atatürk anıtının
TBMM önüne nakledilmesini istemiştir. Başta İnönü
olmak üzere, Devlet Bakanı Arar, bu öneriye karşı
çıkış, sonuçta önerge reddedilmiştir.

... Bazı çevreler, TBMM önüne Ata'nın anıtının
dikilmesine karşı çıkmaktadır. Bazı tepkilerden kuş-
ku duyulmaktadır. Ve bu nedenlerle bu konu sürün-
cemede bırakılmaktadır.

... Arch. Prof. Dr. Clemens Holzmeister'in 26 Ara-
lık 1972 tarihli mektubu, bu işi kovalayan Bahriye
Uçok'a...

Yapım işini bizzat Atatürk'ün kendisinden şahsen
almış olduğum Türk Parlamento binasının genç ku-
şaktan bir senatörün takdir etmesi bana şeref verdi

... Kaideye yeni bir biçim verilmesi hususunda
seve seve ve ücretsiz olarak her türlü hizmete hazı-
rım.

«Meclise, mescit yapılmadan heykel olmaz, diye
düşünenlerin böylesine etkili olacağını sanmak insa-
na acı geliyor.» (Cumhuriyet, 18.3.1973)

SKANDAL

Watergate olayı

Muzaffer Bingöl

Watergate nedir?

Amerika'da 3—4 ay öncesi, kadar günün konusu, Vietnam savaşı idi. Savaş bitip tutsaklar memleketine dönmeğe başladıkdan sonra hayat pahalılığı baş yerı aldı. Fakat bugün hemen hepsi unutulmuş durumda. Şimdi hangi televizyonun ve radyonun düğmesini çevirseniz, hangi gazeteyi açarsanız, Watergate skandalını işliyor, görüyor, okuyorsunuz.

Watergate nedir, Watergate olayı nedir, nasıl başladı, şimdi ne durumdadır ve nasıl bir sonuca varacağı umuluyor? Zannedirim ki bunları TOPLUM okuru öğrenmek ister. Sonbaharda yapılacak seçimlere kısa bir sürenin kaldığı şu anda bunları okuyup öğrenmesinde fayda vardır.

Watergate, Amerika Birleşik Devletleri başkenti Washington, D. C. de bir semtin adıdır. Demokrat Parti merkezinin burada olması, olayın burada geçmesi, skandalın bu şekilde adlandırılmasına yol açmıştır.

Olay, geçen sonbaharda başkanlık seçimleri sırasında önce basit bir casusluk olayı gibi ortaya çıkmıştı... Nixon'u cumhurbaşkanı seçtirme komitesine mensup bazı üyelerin, Demokrat Parti seçim merkezine girecek bazı evrakı çaldıkları ve içeriye dinleme aygıtları yerleştirdikleri öğrenilmişti. Durumu Demokrat Parti ileri gelenleri ve sözcüleri şiddetle protesto etmişler ve olaya polis el koymuştu. Bu arada Vietnam savaşının son bularak tutsakların gelmesi, hayat pahalılığının birdenbire hızla yükselmeğe başlaması, Nixon'un tekrar büyük bir çoğunlukla cumhurbaşkanı seçilmesi gibi sebepler, bu olayın halk oyunda gereken tepkiyi görmesine engel olmuştu. Fakat Demokratlar için sonunu bırakmıyor, bunun birkaç partili tarafından düzenlenmiş basit bir olay olmadığını, cumhurbaşkanı seçim komitesi tarafından planlanmış bir olay olduğunu ileri sürüyorlardı. Sonuçta, bir senato tahkikat komisyonu kurularak duruma el ko-

yup, ilgililerin ifadelerini almağa başladı. İfade verenler olayı asla kabullenmiyor, bununla, polise yakalananlar dışında hiç kimsenin bir ilgisi bulunmadığını söylüyorlardı. Komisyon, cumhurbaşkanının yardımcılarının dinlenmesini isteyince, bu sefer işe Nixon bizzat karışarak, şiddetle karşı çıktı. Yardımcılarının da kendisi gibi dokunulmazlıkları olduğunu ifade vermeyeceklerini söyledi. Bu çıkışın senatodaki tepkisi büyük oldu.. Bazı senatörler, «Nixon'un yardımcılarının dokunulmazlığı da nereden çıkıyor, biz Nixon'un kendisini bile buraya çağırıp hesap sorabiliriz» dediler. Bu çeşit tartışmalar sırasında, Nixon, «şu halde mahkemeye başvurun, mahkeme isterse yardımcılarım ifade vermek için elbette giderler» dedi. Demokratlar bu isteğe uydular. Olaya Birleşik Devletler Washington bölge mahkemesi el koydu.

İşler sarpa sarıyor

Cumhurbaşkanı ve yardımcılarını herhalde işin bu mahkemede sonuçlanacağını, dinleme cihazlarını yerleştiren kimseleri feda ederlerse bu işin orada kapanacağını umuyorlardı. Yakalanan beş sanık da zaten suçu kabullenmişti. Kendileri dışında kimsenin isminden asla söz etmiyorlardı. Fakat davayı görmeğe Baş yargıç Sirica başlayınca, iş birdenbire değişti.

İtalya'dan Amerika'ya göç etmiş bir ailenin çocuğu olan 69 yaşındaki Baş yargıç Sirica, hayatı boyunca doğruluktan şaşmamış, namuslu insandı. Suçlulara karşı amansızdı. Onları kanunun verdiği en yüksek cezalara çarptırdığı için kendisine Maxim John adını takmışlardı. Duruşma süresince olayı mütemediyen deşeliyor, katı sükütun altından birşeyler bulup çıkarmaya çalışıyordu. Sanıklardan birine «senin bu sözlerine inanmıyorum, doğru söylemiyorsun» deyince, sanığın avukatı müdahale ederek, «sayın yargıç, siz savcının, görevini de aynı zamanda yapıyorsunuz» demiş ve hemen cevabını da almıştı: «Ben burada gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışıyorum. Oyunmu oynuyunuz zannediyorsunuz? Öğrenmem gerekli herşeyi elbette soracağım.»

Seçimlerde kanun dışı yollara başvurmak, her yer de olduğu gibi, Amerika'da da suçtu. Amma sanık-

lar herhalde düşünüyorlardı ki, aralarında Amerika'nın en güçlü adamı, cumhurbaşkanı Nixon vardı. Nasıl olsa kısa bir hapis bu işten yakalarını kurtarırlar, bunun mükafatını da görürler. Ne varki yargıç Sirica, bunlardan Gordon Liddy'ye 6 yıldan 20 yıla kadar hapis, 40 bin dolar para cezası verince, diğerlerinde şafak attı. Diğerlerine de en ağır cezaları veriyor, bununla beraber, bu işin bunların kendi başlarına yapmadıklarına inandığını, öbür suçluların adlarını söylerlerse, cezalarında indirim yapacağını da söylüyordu. Suçlulardan biri, evine düşkün politika ile ilgisi olmayan bir insandı. Bu işi sadece para kazanmak için yapmıştı. 20 yıl lâfi aklını oynattı, bülbül gibi konuşmaya başladı. Suçlamalar birbirini kovalıyordu. İşin ucu varıp, Beyaz Saraya, Nixon'a dayanmış, herkesin kafasında, Cumhurbaşkanı kadar giden sorular yer almaya başlamıştı.

İşler iyice karışıyor

Bu sefer, tahkikat isteyen Demokratlara Cumhuriyetçilerde katılmaya başladılar. Berry Goldwater, «bu işin bir an evvel aydınlanıp, Cumhurbaşkanının temize çıkması lâzım, bu şekilde daha uzun zaman beklenemez» dedi. Arkasından, Cumhuriyetçi Parti senato grup lideri Scout, tahkikat yapılmasının zorunluluğuna değinen bir demeç verdi. Fakat bütün bu olaylar olurken, Cumhurbaşkanı Nixon, Florida'ya gidip dinleniyor, gayet sarıkanlı ve âdeta ortada hiç birşey yokmuş gibi davranıyordu.

Zaten Nixon ile iyi geçinemeyen basın, işi tam anlamıyla eline almıştı. Cumhurbaşkanının, halkın güvenini yitirdiği, bu durumda, yabancı devlet şeflerinin artık kendisine güvenerek bir anlaşma yapamayacakları ileri sürülüyordu. Birçok tanınmış yazar, Amerika'da demokrasi diye birşeyin kalmadığını, Amerikan demokrasisinin de Güney Amerika devletlerinde olduğu gibi bir muz demokrasisi olduğunu söylüyorlardı. İş tam bu kıvamda iken mahkemede itiraflar birbirini tükibe başladı. Batan bir gemiden kaçanlar gibi, «canımı kurtarayım» diye herkes ne biliyorsa söylüyordu. İş partilerarası bir casusluk olayı olmaktan çok daha ötelere varmıştı.

Seçimlerde, partilere yapılan yardımların miktarının ve nerelere sarfe-

dildiğinin devletin gerekli kuruluşlarına bildirilmesi gerekiyordu. İş deşilmeye başlanınca milyonlarca doların beyanının yapılmadığı, bu yardımlardan bir kısmının bazı gayrikamuni işlerin yapılmasına yardım sağlamak amacı ile verildiği, sarflarının da kanuna uygun olmadığı, bu paraların bir kısmının kullanılanların cebine gittiği anlaşılmaya başlamıştı.

Örneğin, bu paranın bir kısmı ile, halkın Nixon'u ne kadar çok sevdiğini anlatan uydurma yazılar yazdırılmıştı. Hiphon körfezinin mayınlanmasını halkın desteklediğini belirten, fakat halkla hiçbir ilişkisi bulunmayan reklamlar yaptırılmak suretile halk oyu yanıltılmaya çalışılmıştı.

Bu arada suçlulardan biri Pantagon Kâğıtları olayı yüzünden Los Angeles'de yargılanmakta olan yazar Daniel Ellsbergs'e ait bazı doktor gözlem notlarını doktorun muayenehanesinden çalıp hükümete verdiğini de söyledi. Ellsbergs 1960'larda ruhi bir bunalım neticesi saykياتrik bir tedavi görmüştü. Çalınan raporlar bu tedavi ile ilgili raporlarmış. Görünüşe göre, bu evrak Ellsbergs'in aleyhinde delil olarak kullanılmak üzere çalınmıştı. Olayı öğrenen dava yargıci, fena halde kızmış, savcıya, «bu işin acele aydınlanmasını istiyorum, eğer bu raporlardan herhangi bir şekilde faydalandı isen duruşmayı beratla sonuçlandıracağım» diyerek, duruşmayı ertelemişti.

Bu konuda kendisine ne düşünüldüğü sorulan Ellsbergs ise, «ne olacak, polis devleti, Ben yapınca suç, fakat devlet yapınca değil. Bütün kanunlar, Beyaz Sarayın kapısında dururlar» demişti.

Yeni yeni mârifetler

Sorular devam ettikçe ortaya yeni yeni mârifetler çıkıyordu 1972 de Teddy Kennedy'nin cumhurbaşkanı adayı olarak ortaya çıkabileceğini düşünen Beyaz Saray yardımcıları, Kennedy ailesini halkın gözünde kötülemek için bir takım uydurma telgraflar ve yazılar kaleme almışlar, bunda Güney Vietnam eski cumhurbaşkanı Diem ile kardeşinin Kennedy tarafından öldürtülmüş olduğu şüphesini verecek sözler etmişlerdi. Herhalde, zamanı gelince el altından basına açıklayacaklardı.

Yardımcılar, kendilerine göre Nixon'a karşı zayıf buldukları Mc Govern'i desteklemişler, Mc Govern'in rakiplerine oy veren Demokratlarla para ile onun tarafına çevirmişlerdi. Kolejlerde para ile taraftar edindikleri ve bu satın alınmış gurupları Nixon aleyhdarlarına karşı kullandıkları da yapılan işler arasında idi...

Bütün bunlar ilk hamlede suyüzüne çıkan olaylardı. Sözüne güvenilir kişilerin söylediklerine göre, skandalın ilgi çekici bölümü henüz başlamamıştı.

Bu suçlamalar karşısında ilk istifa eden, bu işlerle ilgili, çok hayati bilgileri kapsayan dosyaları yakmış olduğu anlaşılan F.B.I. geçici başkanı Gray oldu. Onu, Adalet Bakanı takip etti.

Cumhurbaşkanı, Florida'daki istirahatatten döndükten sonra, sel baskınına uğrayan bölgeleri gezmeye gitti. Oradan dönünce Cumhurbaşkanı'nın dinlenme yeri olan Cam David'e çekildi. Yanına yardımcılarından kimseyi almamıştı. Burası onun, büyük kararlar vermeden önce yalnız kalıp düşündüğü bir yerdir. Geçen pazartesi günü radyolar, Cumhurbaşkanı'nın gece saat 9'da halka demeç vereceği haberini yaydılar.

Nixon, bütün televizyon ve radyo istasyonları tarafından yayınlanan demecine dış siyasetteki başarılarını anlatarak başladı, sonra sözü Watergate olayına getirdi. Bu işten asla haberi olmadığını, hatırlanacağı gibi seçimler sırasında kendisi, dış siyasetle uğraşmakta olduğu için seçime önem vermediğini, seçilmekten ziyade görevini düşündüğünü söyledi. Arkadaşları hata etmişlerdi. Ve bunu yapan kim olursa olsun muhakkak cezasını görecekti.

Hiç bir şüpheye yer bırakmamak için kendisinin de ayrıca bu işin araştırılmasını emrettiğini bildirdi. Memlekete büyük hizmetler etmiş, çok sevdiği arkadaşları Ehrlickman ile Haldeman'e bu yüzden görevlerinden elçektirdiğini, bunların evraklarına el konduğunu söyledi. İki en yakın arkadaşı, sağ ve sol kolu yerinde olan bu iki yardımcısının işine son verdiğini söylerken Nixon, haya-

dedi. «Siz olacaksınız, Ehrlickman ile Kethüdasını, Topkapı Sarayı'nın avlusuna birikmiş üsilere teslim eden bir Osmanlı padişahına benziyordu.

Nixon, istifa etmelidir!

Şimdi ne olacak? Bu kişiler yargılanacak, suçlu bulunursa cezaya çarptırılacak ve mesele bitmiş olacak mı? Hiç benzemiyor. İki gece evvel radyoda Jack Paar Show'da konuşan New York Times'in meşhur politikacılarından biri, «perde yeni açılıyor» dedi. «Siz olacaksınız, Ehrlickman ile Haldeman senato tahkik komisyonunun önüne çıkınca görün. Bu ikisi, cumhurbaşkanının bütün yetkilerine sahip, dünyanın en mağrur adamları idiler. Senatörlere süprütü gözyle bakarlardı.»

Radyolar, televizyonlar, Cumhurbaşkanı Nixon'un demeci üzerine halkla ankete başladılar. Soruyorlar: «Cumhurbaşkanının sözlerine inanıyormusunuz, bütün bu işlerden şimdiye kadar haberi olmamış, olabilir mi?» Vatandaş, yüzünde aynı tebesümle aynı cevabı veriyor: «Mümkün mü?»

Ünlü avukat Rulf Nader, bir yazı yazmış; diyor ki: «Cumhurbaşkanı, eğer, hakikaten, söylediği gibi yakınlarının yaptıkları işlerden bu derece habersiz ise bulunduğu makamın hakkını veremiyor demektir. Yok, eğer, bunları bildiği halde tahkikatı önlemeye çalıştı ise, o zaman, görevini kötüye kullanmış, bulunduğu makamın yüceliğine gölge düşürmüş demektir. Amerika'yı dış ülkeler önünde temsil edemez. Eğer söylediği gibi, hakikaten vatanseverse, yapacağı iş, bu görevden istifa etmektir.»

Egemenliğin kayıtsız şartsız millette olması demek, bu demektir. Meclislerin, gerektiği zaman her işi yapmaya yetenekli olduğunu göstermesi demek, bu demektir. Amerika'da demokrasinin birdenbire bütün gücü ile işlemeye başladığı görülüyor. Şimdilik, Cumhurbaşkanı'ndan yana esen bir rüzgâr yok.

Amerika, iç politika yönünden tarihin en önemli günlerini yaşıyor. Şimdi ne olacak?... Kimbilir, belki de Nixon istifa edecek. Eder mi?

Hollanda

Yeni hükümet

Hollanda'da Bieshuevel hükümetinin istifasıyla başlayan hükümet buhranı beş ay sonra giderildi ve Den Uyl başkanlığındaki yeni hükümet, geçen hafta göreve başladı. Yeni hükümet, sağ ve sol partilerden oluşan bir koalisyon hükümetidir. Hükümette yedi bakanlık İşçi Partisine verildi. Zaten

Başbakan Den Uyl de İşçi Partisi başkanı ve eski hükümette İktisat Bakanı idi. Sağcı Katolik Halk Partisinin de yeni hükümette dört üyesi var. Çoğunluğunu gençlerin teşkil ettiği yeni hükümetin en önemli sorunu, enflasyonla mücadele olacaktır.

Şili

Sosyalizm ve din

Şilili katolik kilisesi başkanı Kardinal Silva Henrigez, geçen hafta yaptığı bir konuşmada, ülkede sosyalist yönetimin işbaşına gelmesinden sonra dinsel inançlarda bir gerileme yerine artış olduğunu söyledi. Sosyalist ve komünist parti üyelerinin yaklaşık olarak yüzde 70'inin faal katoliklerden oluştuğunu belirten Kardinal, katolik kilisesinin, sosyalist hükümetle diyaloga hazır olduğunu bildirdi. Her Şilili gibi bir iç savaştan endişeli olduğunu söyleyen Kardiene göre, sosyalist yönetimde dinsel bağlılığın artması dünyevi materyalizmden kaçış olarak yorumlanabilir.

Batı Almanya

Sağdaki bölünme

Federal Almanya'da Doğu Almanya ile geçen yılın sonunda imzalanan temel anlaşmanın parlamentoda görüşülmesinden önce, Hristiyan Demokrat ve Hristiyan Sosyal birliklerinden oluşan

muhalefetin lideri Barzel, görevinden istifa etti. Barzel'in istifasının nedeni, muhalefet partilerinin temel anlaşma konusunda anlaşamamaları idi. Böylece Brandt, Doğu po-

ortadoğu
raporuTÜRKİYE'NİN
ÇEVRESİNDE
GEÇEN HAFTA

Filistin Direnme Hareketi'nin sözcüsü VAFA Ajansı, son Beyrut olayları sırasındaki yayımında, Lübnan'da durumun vahimleşmesine Lübnan ordusunun sebep olduğunu öne sürmüştür. Lübnan Silahlı Kuvvetlerinin gerilla kamplarına baskını biçiminde verilen haberler, Lübnan Hükümeti'nin Ürdün'de olduğu gibi, Lübnan'da da Filistin gerillalarının tamamen tasfiyesini hedef tutan bir politika izlediği yolundadır. Yasir Arafat başkanlığındaki Filistin delegasyonu ile, Lübnan Başkanı Emin El Hafız ve diğer hükümet yetkililerinin hazır bulunduğu bir toplantıdan söz eden ajans, Lübnan Silahlı Kuvvetleri Başkomutanı İskender Galem'in, Beyrut'taki Arap ülkeleri temsilcilerinin aracılığıyla toplantıya katılmayı kabul ettiğini, ancak bu temsilcilerin Beyrut'u terketmelerinden hemen sonra, Filistin gerilla kamplarına saldırı emri verdiğini yayın haberlerinde belirtmiştir. Filistin gerillalarının faaliyetlerinin, Lübnan'ın egemenliğine saygı sınırlarını aştığını ileri süren Hükümet sözcüleri ise, çatışmanın başlamasından gerillaları sorumlu tutmaktadırlar.

Lübnan Silahlı Kuvvetleriyle Filistin gerillaları arasında çatışmaların yeniden başlaması, verilen haberlere göre, Beyrut'u bir savaş alanı haline getirmiştir. Başbakan Emin El Hafız'ın istifasıyla, kısa süre içinde ikinci defa hükümetin düşmesine yol açan olaylar, ateş - kes anlaşmasına rağmen, çatışmaların sona ermediği bir gelişme düzeyinde izlenmektedir. Filistin Direnme Hareketi kaynakları, çatışmalar sırasında, Lübnan Hava Kuvvetlerine bağlı uçakların gerilla kamplarını bombaladıklarını ve çok sayıda gerillanın ölümüne sebep olduklarını bildirmişlerdir. Gözlemciler, en ağır şekilde bombalanan Bir Hasan, Şatilla, Burç ve Brayne kamplarında ölü sayısının şimdiden, tahmin edilemeyecek kadar fazla olduğunu ifade etmektedirler.

LÜBNAN'IN POLİTİKASINI ETKİLEYEN

UNSURLAR

28 Aralık 1968'de, İsrail'in Beyrut hava alanına yaptığı bir saldırıyla birlikte, Lübnan Hükümeti ve Filistin gerillaları arasında başgösteren sürtüşmelerin zaman zaman tekrarlanarak süregelmesine rağmen, yakın bir geçmişe kadar gerek Lübnan kamuoyunda, gerekse hükümet çevrelerinde,

YASER ARAFAT

litikasını başarıyla yürütürken, ülkedeki sağ muhalefeti de bölmüş olmaktadır.

Öte yandan, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreteri

Filistin Gerillalarına Lübnan'da barınma hakkı verilmiyor

gerilla aleyhtarı eğilimlerin bir ölçüde frenlenebildiği bir potansiyelden söz edilebiliyordu. Oysa son olaylar, Lübnan kamuoyuna rağmen, hükümetin tutumunda açık bir değişikliğin ortaya çıktığını göstermektedir. Öyle ki, Ürdün'deki «Kara Eylül» dramından sonra, kendilerine Lübnan'da bir barınak bulma umuduyla bu ülkeye göç eden Filistin gerillaları, şimdi de Lübnan hükümetini karşısında bulmuş, türlü çıkar çevrelerinin rol oynadığı bir faciyanın içine doğru sürüklenmiştir. Açıkça anlaşılıyor ki, Lübnan yöneticilerinin gerillalar karşısındaki tutumunu belirleyen çeşitli iç ve dış baskılar vardır ve Lübnan'daki siyasi iktidarın yapısı, onun, daha çok dış etkenlerin ağırlık derecesine göre politikasını yönlendirmesine elverişlidir. Bu, Lübnan'ın güçsüzlüğü ve kendine özgü niteliklerinin tabii bir sonucudur. Diğer Arap ülkelerinden farklı olarak, elli yıllık bir parlamento geleneğine sahip bulunan Lübnan, ülkedeki çeşitli etnik gruplar arasında, her türlü düşünce, inanç ve eylem özgürlüklerinin tanınması sayesinde, bir uyum sağlayabilmekle kalmamış; turizm ve ticaret gelirleriyle, çevresine oranla oldukça yüksek bir yaşayış düzeyine ve istikrarlı bir sosyal bünyeye de kavuşmuş sayılır. Oysa Ürdün'den kovulan Filistin gerillalarının Lübnan'da üslenmesiyle durum değişecek, gerilla kamplarının en yoğun bulunduğu bir ülke olarak Lübnan, İsrail'in en çok dikkatini çeken bir ülke haline gelecektir. Bundan sonra, İsrail'in daha da artan ve zaman zaman silahlı saldırılar biçiminde ortaya çıkan baskıları, Beyrut'ta sürekli rahatsızlıklara yol açarken, gerillaların varlığını ülkenin istikrarını bozucu bir etken olarak değerlendiren Lübnan burjuvazisinin tedirginliklerini de artıracak ve hükümeti daha radikal tedbirler almaya zorlayacaktır. Ancak İsrail'in sürekli tehdidi altında savaş gücü çok sınırlı olan Lübnan'ın, bir yandan da diğer Arap ülkelerinin baskısı ve kendi kamuoyunun etkisiyle, nasılsı bir yol izleyeceği konusunda tereddütleri vardı. Nitekim hükümetin son olaylar patlak verene kadar gerillalar karşısında benimsemek zorunda kaldığı ölçülü tavır, dış baskılar arasında bir dengenin varlığını ortaya koyuyordu.

HEDEF SURİYE Mİ?

Şimdi hükümetin gerillalar karşısında tavrını iyice sertleştirilmesi, sahnedeki rolünü daha etkili hale getirmek istediği anlaşılan bir başka unsur

üzerinde daha çok durmayı gerektirecektir. İsrail komandolarının bir süre önce Beyrut'a yaptıkları, üç gerilla liderinin ölümüyle sonuçlanan baskın sırasında, bu baskını kolaylaştırıcı yöndeki rolünden, akla uygun delillere dayanılarak söz edilen ABD'nin, son olayların dışında bulunduğu da elbette ki düşünülemez. Temel unsurlarını İsrail, İran ve Suudi Arabistan'ın teşkil ettiği güçlerle, Orta Doğu'daki varlığı için daha uzun vadeli ve sağlam teminatlar hazırlamağa çalışan ABD, Irak ve Suriye'deki rejimleri hedef tutan girişimleri adına, Filistin gerillalarının varlığından taktik bir araç gibi yararlanmak niyetinde olduğu izlenimini vermiştir.

ABD, olayların gelişmesinden nasıl bir yarar sağlayabileceğini ummaktadır? Bu soruya iki yönden cevap verilebilir: Birincisi, Filistin ulusal davasını ve Filistin Direnme Hareketi'ni tamamen kontrol altına almak; ikincisi, Ürdün'de olduğu gibi, Lübnan topraklarında barınma hakkı da ellerinden alınan, gerillaları Suriye'ye doğru göçe zorlamak ve bu defa İsrail için tek hedef haline gelecek olan Suriye'yi dize getirerek, Sovyetler Birliği'nin Orta Doğu'daki ittifaklar zincirini parçalamak... Böyle bir plân düşüncesi, ABD'nin Orta Doğu stratejisinin bütünlüğüyle tam bir uyum halinde görünmektedir. Böylece bir yandan İran Körfezi çevresinde Irak aleyhine yürütülen faaliyetler, bir yandan da gerçek hedef olarak Suriye'yi seçmiş görünen hazırlık çalışmaları bir birini tamamlayacak; ABD açısından bu iki ülkeye karşı açılması gereken cephenin en geniş anlamda değerlendirildiği bir ortam yaratılmak istenecektir.

Lübnan'daki son gelişmelere, çatışmaların temel etkenleri ve güdülen amaçlar açısından bakılacak olursa, bir uzlaşma zemini bulunsa bile onun geçici olduğu, gerçek niyetleri gizlemekten öte bir anlam taşımayacağı, kolaylıkla anlaşılır. Lübnan yöneticilerinin gerillalar karşısındaki kararsız tutumu, öyle görünüyor ki, ordu içinde ağır basan Amerikancı eğilimlerin de etkisiyle, belli bir doğrultuda şekillenecektir. Gerillalara hiçbir eylem hakkı tanımak istemeyen Lübnan hükümeti, kesin bir tavır alma yolundaki kararlılığını artık belli etmiştir. Şimdi Lübnan'da da iç çelişkilerin keskinleşmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Leonid Brejnev'in Federal Almanya gezisine başladı. Son zamanlarda her iki ülkenin iç politikalarında meydana gelen değişiklikler. Sovyet, Batı Alman liderleri arasındaki zir

ve görüşmeleri için elverişli bir ortam yaratmıştır. Ancak iki ülke arasında imzalanan ticaret anlaşması sının kapsamına Batı Berlin'in de alınması amacıyla yürütülen temas

lar henüz olumlu bir sonuca ulaşmış değil. Sovyetler, böyle bir hükümün, şehrin Batı Almanya'ya bağlılığını tanımak olacağını savunuyorlar.

AFRIKA/73

Bokassa'nın Merkezi Afrika Cumhuriyeti

Gitsin bağımsızlık..

Afrika'da bile çok az bilinen Merkezi Afrika Cumhuriyeti, yüzyıllar boyunca göçebe kabilelerin uğrak yeri olmuş, nihayet 19'ncü yüzyılın sonlarında Fransızlar tarafından işgal edilmişti. 20'nci yüzyılın başlarında Fransızlar ülkeyi Çad ile birleştirerek sömürge haline getirdiler. Diğer Fransız sömürgelerine paralel olarak Merkezi Afrika Cumhuriyeti de 1958 yılında Fransız Devletler Topluluğu içinde özerklik kazandı. Kurtuluş hareketinin öncüsü Bartelmi Boganda'nın bir uçak kazasında ölmesinden sonra ülke, 1960 yılında Devlet Başkanı Dako'nun önderliğinde, bağımsız bir cumhuriyet oldu. Aynı yıl Birleşmiş Milletler örgütüne de üye olan ülkenin sivil yönetimi ancak altı yıl sürdü. 1966 yılı başında meydana gelen bir askerî darbe sonucu anayasa yürürlükten kaldırıldı, sivil yöneticiler işbaşından uzaklaştırıldı ve ülkenin yönetimi Albay Jean Bedel Bokassa'nın eline geçti.

Gelsin uyduluk!

Aynı zamanda ülkenin 600 kişilik ordusunun genelkurmay başkanı olan Bokassa, iktidara gelince, ilk iş olarak Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilere son verdi ve Fransa ile gevşemiş olan ilişkileri son derece sıkılaştırdı. Uzun yıllar Fransız ordusunda görev almış olmanın da etkisiyle Bokassa, özellikle «Baba» dediği De Gaul-

Nüfus : 1.8 milyon

Ferî başına milli gelir:
125 dolar

Kalkınma hızı : Yüzde 0.5
Okur-yazar oranı : yüzde 20

Başlıca etnik gruplar: 80 kadar ayrı kabile (Bandalar, Bayalar, Ubangiler)

Dinsel gruplar: Animisit (% 60), Hristiyan (% 35), Müslüman (% 5)

Şehirler: Bangui (başkent, 250 bin nüfusu), Bambari

GEREKLİ BİLGİLER

Başlıca ihraç malları : elmas, pamuk, kahve, uranyum

Silahlı kuvvetler : Kara kuvvetleri 500, hava kuvvetleri 100

Yönetim biçimi : 1966 ihtilalinden sonra ülke askerî yönetimle yönetilmektedir. Tek siyasi parti vardır. Ülke 14 birinci bölgeye, bunlar da 49 ikinci bölgeye ayrılmıştır. Bölgelerin başında da askerî valiler bulunmaktadır. 1966 ihtilalinden sonra 1960 anayasası yürürlükten kaldırılmıştır.

le döneminde Fransa ile sömürgecilik devresini hatırlatan ilişkiler kurdu. Ülkede uranyum cevherinin bulunmasından sonra Fransa'nın bu ilişkilere verdiği değer hızla arttı. Günümüzde eski sömürgeciliğe en çok yaklaşan Afrika ülkelerinden birisinin de Merkezi Afrika Cumhuriyeti olduğunu söylemek herhalde yanlış olmayacaktır. Bokassa yönetiminin, iç pa-

litikada başarılı olduğunu ileri sürmek de mümkün değildir. En azından altı darbe teşebbüsü bu başarısızlığın delilidir. Bir yandan çok sert bir baskı rejimi uygulanırken, öte yandan ekonomik durum sürekli olarak kötüye gitmektedir. Öyle ki, brüt kalkınma hızının yüzde yarım olarak hesaplandığı ülkede yıllık yüzde 2.5'a yaklaşan nüfus artışı, milli gelirin yıldıza azalması anlamına gelmektedir.

Doğal zenginlikler

Ülkenin zengin elmas ve uranyum yatakları, ekonomik kalkınma aracı olarak gerektiği biçimde kullanılmamaktadır. Bunun en başta gelen nedeni ise ulaşım yetersizliğidir. Komşusu Kamerun ile demiryolu ulaşımı projesinin gerçekleşmesi halinde ülkenin ekonomik kaynakları daha iyi biçimde değerlendirilebilecektir. Erkeklerin birden fazla kadınla evlenebilmelerinin henüz 1966 yılında yasaklandığı ülkede tek siyasi parti bulunmaktadır ve partinin adı, «Kara Afrika Sosyal Evrim Partisi»dir. Ülkenin düzeyini belirtmek için, henüz hiçbir günlük gazeteye sahip olmadığını söylemek herhalde yeterli olacaktır.

BOKASSA

Az gelişmişlerden bir başkanı

yüksek bir HUZURA

Kıyırık
kikirik
kıcıkırık

HASAN HÜSEYİN

Sevgili Nefsaniyet,
Geçen gün sana «Pezevenk Salim»i tanıtmıştım. Ne iyi etmiş de tanıtmışım! Şimdi artık herkes tanıyor bu iki ayaklıyı. Bir yerde Şevket'in aleyhinde a-tıp tutan oldu mu. hemen soruyorlarmış: «affeder sin, adın ne senin?» Adını söyler söylemez, basıyor larmış kahkahayı. Bunun üzerine o kişi, «ama ben, Pezevenk Salim değilim ki..» diyormuş O zaman, da ha çok gülüyorlarmış.

Demek ki, bu gibi tanıtımların yararı büyük oluyor. Bohçacı kadınlar gibi kapı kapı dolaşp, önemli ve değerli kişilere çamur atmağa çalışan Pezevenk Salim'leri herkesin tanınması gerek. Kuduzdan korunmanın başka yolu yok, Nefsaniyet.

Şimdi de sana, üç tane K tanıtacağım: «Kıyırık, Kikirik, Kıcıkırık.

Önce Kıyırık'tan başlayalım:

Ezik büyük birisidir. Hiçbir iş tutamamıştır. Ya zar olmağa heveslenmiştir. İstanbul'a gitmiştir. Kimlere yazar deniliyorsa, onların çevresinde dönmeğe başlamıştır. Kahvelerde, lokantalarda, içkiievlerinde onların arasına katılmıştır. Beş kişinin bir dergi çıkaraçağını duyunca, «ben de gireyim, altı olsun» demiştir. Oradakilerden biri, «hadi ulan kıyırık..» deyince buna, oğlanın adı «Kıyırık» kalmıştır. Fakat ev köpeği gibi sevdirmesini bilmiştir kendini. Bakmışlar ki, her işe koşuyor, «hadi, bu da bulunsun aramızda» demişlerdir. Ondan sonra bu Kıyırık, sigara tablası gibi, masadan masaya taşınır olmuş bir—iki karalaması da dergiye konulmuştur.

Gelelim Kikirik'e...

Kikirik, kendi söyleyip kendi gülen takımından dir. Dazlaktır. Göğsü ilerde, kıç geride, paytak biri dir. Her girdiği yeri kokutmasiyla tanınmıştır. Önceki adı «Kokarca»dır, Fakat baskın özelliği nedeniyle adı «Kikirik» kalmıştır. Yirmibeş yıldır görevi, «ilerici kuruluşlara sızmak, herkesi herkese düşürerek kuruluşu kokuşturmak; sivri değerleri güve gibi kemirmek; kıskırtıcılık yapmak; dün çamur attığı kişileri, bugün yıkmak istediklerinin karşısına geçirmeğe çalışmak»tır. Ankara ile İstanbul arasında mekik dokumuş, sonunda İstanbul'a atmış

tır mitili. Tabii, ilk işi de, Kıyırık'ın bulunduğu aydın—sanatçı çevresine sızmak olmuştur. Birgün Kıyırık, bu Kikirik'e, bir dergi çıkarmak istediğini söylemiş, Kikirik de derginin yöneticiliğini üzerine alabileceğini beyan etmiştir. Kıyırık ile Kikirik arasın da geçen konuşma şöyledir:

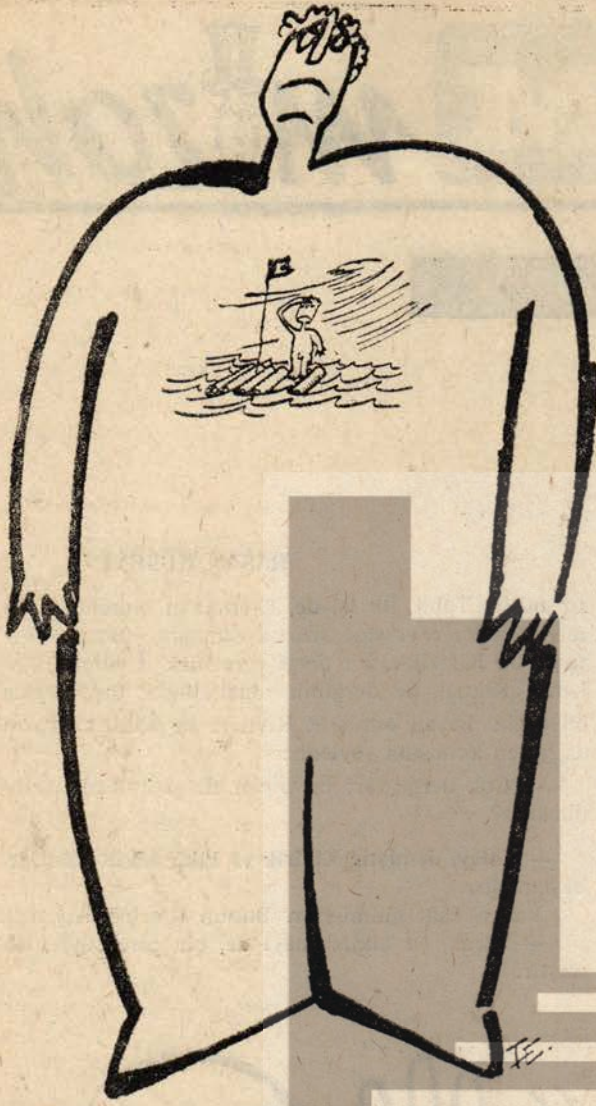
— Çok dergi var; bu bizim dergiyi nasıl tutundururuz?

— Kolay, demiştir Kikirik ve kikir kikir gülmeğe başlamıştır.

Yarım saat gülmüştür. Bunun üzerine Kıyırık, — Bırak, şu kikir demeyi de, bir çare söyle, demiştir.

İki eliyle ağzını toplamaya çalışan Kikirik,
— Söyliyeceğim, söyliyeceğim, demiştir.

Fakat gıdıklanmış gibi gülmeğe de devam etmiş
tır. Gülerken gülerken donuna kaçırmıştır. Fena hal
de bozulan Kıytırık.

— Böyle kikirdeyen ve donuna kaçırın birisiyle
dergi çıkaramam, diyerek gitmek isteyince, Kikirik
hemen toparlanmış,

— Çantamda yedek donum var, gitme, beni din
le, diye yalvarmıştır.

Ağzını biraz topladıktan sonra dedikleri şu ol-
muştur:

— Falanca sanatçı yani Şevket, sivrilmeğe ve et
kil olmağa başladı. Çıkaracağımız dergide ona sö-
versek, çamur atarsak, tirajımız yükselir. Sen işi
bana bırak, karışma gerisine.

Bu öneri, Kıytırık'ın kafasına uygun düşmüş-
tür. Anlaşmışlardır. Bütün sorun, o falanca sanatçı-
ya, yani Şevket'e sövecek birtakım kıcıkırıklar bul-
maktadır. Kikirik onun da çâresini hemen söyleyi-
vermiştir:

— O falan sanatçı, filanca yerlidir. Oraları iyi
bilirim, çoğu kulamparadır. O falanca sanatçının da
kulampara olması yüzdeyüz muhtemeldir. Oğlan pa-
zarını tariyalım, mutlaka birkaç tane yazar buluruz.

Kıytırık ile Kikirik, birkaç gün taramışlardır oğ-
lan pazarını. Sonunda, o falanca sanatçıya ağızdolu
su söven birkaç oğlan bulmuşlardır. «Babacı» diye
bilinen birinci oğlan,

— O namussuz adam, o kadar sürtündüğüm hal-
le, hiç yüzvermedi bana. Şimdi ben ona bir bindire-
yim de görsün, demiştir. («Babacı» adı şuradan gel-
mektedir: Oğlan, zenaatini icra ederken, aşırı haz
nedeniyle «babacım, babacım, babacım» diye söylen-
mektedir. O yüzden, o piyasada adı «Babacı» kalmış-
tır.)

«Babacı»nın yazdığı yazıyı hemen ilk sayıya ka-
patmışlardır. Kikirik ile Kıytırık'ın keyfine pâyân
yoktur artık. «Şimdi buna o ünlü sanatçı cevap vere-
cek, böylece tirajımız birden yükselecek» diye düşün-
mektedirler. Fakat ne yazık ki, ünlü sanatçı, «Baba-
cı»nın yazısına cevap vermemiştir, sadece, «oğlan,
işini yazarlığa mı dökmüş?» diye gülmekle yetinmiştir.
Bunun üzerine Kikirik ile Kıytırık, ikinci oğlanı,
«Yağcı» diye bilinen oğlanı kullanmağa karar ver-
mişlerdir. (Oğlanın özelliği, «ne olursun babacım,
yağla da gel!» demesinden gelmektedir. Bu yüzden
adı, «Yağcı» ya çıkmıştır. Piyasada öyle bilinmekte-
dir.) «Yağcı», Pezevenk Salim'le başbaşa vererek, ün-
lü sanatçı Şevket'e öyle bir küfürname döşenmiştir
ki, hazdan iki kez don değiştirmek zorunda kalmış-
tır bizzat kendisi. Şöyle demektedir yazısında.

«Ben iyi bilirim o sanatçıyı, o Şevket denilen a-
damı. Beni kullanmasında sayısız milli ve speküle
menfaat bulunduğunu kendisine defalarca hatırlattı-
ğım ve sürtündüğüm halde, namussuz adam, beni
bir kere olsun milli menfaatler yolunda kullanma-
dı. Devrimci olsaydı, önce beni devirirdi. Gerici oldu-
ğunu söylemem de mümkün değil. Fakat ilerici oldu-
ğumu söylemek de zor. İlericiliği de sahte. Çünkü ge-
ricilikte hiçbir ilerleme kaydetmiş değildir. Benim
gibi nicelerine umut vermiş, fakat bir tek gün olsun
gönlümüzü görmemiştir. Alçak!. Bize böyle yapana
halkçı değil, halksever değil, hattâ halksevici bile
diyemeyiz. Yazdıkları sığ şeylerdir, dibe dokunma-
maktadır. Dibe dokunmuş olsaydı ben hissederdim.
Alçak adam, bir kere olsun dibe dokunmadı. Doku-
nacak gibi yanastı ve kaçtı. Büyük ilgi görmesinin
nedeni, dibe dokunmadan kaçmasıdır. Bir de di-
yor ki, üretici ölm, tüketici olmayın. Kadın değiliz
ki üretelim, elbet tüketeceğiz. İnsan haklarına aykırı
böyle bir dünyagörüşünü savunan bir kimseye
devrimci ve ilerici demek saçmadır. «Oğlan» adlı bir
kitabı çıktı ve çok meşhur oldu. Ben hemen kendisi
ne kostüm ve dükkânının adını «Oğlan» koyup koya-
mıyacığımı zordum. Bana önce yüzverdi, yanağımı
okşadı, «peki eicim» dedi ve ben de dükkânının adı-
nı «Oğlan» koydum. Sonra bana hiç iltifat etmedi
namussuz herif, «şu Oğlan'ı bir ziyaret edeyim» de-
medi. Devrimci ve ilerici olsaydı, beni ziyaret ederdi.
Durumu Pezevenk Salim'e anlattım. Meğer o da çok
dertliymiş bu adamın, «hakhsın» dedi, «ben de çok
dönüp durdum da etrafında, hiç yüzvermedi namus-
suz adam» dedi. «Üstelik, hende öyle parçalar vardı
ki, dönüp bakmadı bile. Elimden gelse canını alaca-
ğım alcağın, namussuzun» dedi. Sonra da önüne ge-
lene durumu anlatmak üzere ayrıldı yanımdan. Biz

Helâ duvarları

Belediye Meclisi'nde üyeler bir birine «sağcı», «solcu» diye takılırlardı. Belediye Meclisi'nin tek solcu üyesi İsmail Kerimel, uysal ve özenli bir gerici yani sağcı, olan Şefik Ramazanlıoğlu'nun öne risine «Evet» demekte bir sakınca görmedi. Ancak bu onama, yöresel gerici basında büyük gürültü kopardı ve Ramazanlıoğlu, üyesi bulunduğu sağcı partiden atıldı.

Belediye Meclisi'nin geç saatlere dek süren oturumunda, Şefik Ramazanlıoğlu, kent helâlarının temizliğine ilişkin bir öneride bulunmuş, solcu İsmail Kerimel'de —azıcık uykulu olarak— «Evet» oyu kullanmıştı. Yöresel gerici basınıımızı ayağa kaldıran oluntu bu kadarcıktı işte.

Durumu birbirlerinden telefonla öğrenen gerici gazeteler, gece sayfa değiştirip ertesi sabah şu başlıklarla çıktılar :

«Belediye Meclisi'nde tehlikeli alâkalar.»

«Ramazanlıoğlu Şefik Bey, nereye?»

«Kötü köpek sürüye kurt getirdi. Ey millet, içindeki haini tanı!..»

«Mukaddes fikriyatı silemezsiniz.»

«Harimi ismetimizde bir kızıl uluma.»

«Aramızda bir yeşil komünist yaşıyor.»

«ZEVAL : Ülkü ocaklarımızı söndürmek istiyorlar.»

Bu gürültünün nedeni, yukarıda belirttiğimiz gibi, kent helâlarının temizlik sorunu idi. Ramazanlıoğlu Şefik Bey, başkanlığa bir önerge vererek, kentteki helâların yeniden sıvanıp boyanmasını istemişti. Ne var ki, temizlik tutkunu Şefik Bey, büyük bir dalgınlık içinde bulunuyordu. Kentin helâlarının duvarlarında çok değerli sözler yazılıydı. Gerici basınıımız bunları korumakta yerden göğe kadar haklıydı. Örneğin, bütün kapıların üst kısımlarına bozkurt resimleri çizilmişti. Helâlara girilirken bu bozkurt resimlerinin önünde eğilme zorunluluğu doğuyordu. Gericiler için ölçülmez bir önem taşıyordu bu.. Ayrıca, duvarların üst bölümlerinde şunlar yazılıydı :

«Aral'dan Manş'a kadar bozkurtlar ülkesi olacak.»

«Hıra dağı kadar mukaddesatçı, Altaylar kadar milliyetçiyiz.»
«Tarih bizimle başlar, bizimle biter.»

«Bozkurtlar geliyor!»

«Bozkurt haykır! Haykır ki, gökkubbe çınlasın.»

Helâ duvarlarının orta bölümlerinde de, cinsel ve aşksal mektuplaşmalarla birlikte şunlar okunuyordu :

«Komünist köpeklerle ölüm.»

«Kahrolsun moskof uşakları.»
«Marks, Engels hayranları Moskova'ya!..»

Bu söz ve dizeleri okumadan, helâyâ ivedilikle çömelenlerin tam burun uçlarına gelecek yerlere de, «Vatandaş, kalk ve kendine dön!..» buyruğu yazılmıştı.

Sunu da belirtelim ki, bütün bu olaylar, solcu üye İsmail Kerimel'in, helâlar sorununa burnunu sokmasıyla patlak verdi.

Teoman Okaygün

Düzeltilme : Geçen sayıdaki «Sığırtmacı İdris» adlı yazı Teoman Okaygün'ündür.

şimdi Pezevenk Salim'le işbirliği yapmış bulunuyoruz. O namussuz Şevket'i tahtından indirmek için gerekirse dört eli yürüyeceğiz, bulvarda don çıkara cağız. Bu adam iyiden gerici olur, bize döner, ya da adını sileceğiz bu piyasadan. Şunun yediği nâneye bak! Bizim gibileri bulmuş da, dönüp bakmıyor bile! Ulan, bizim piyasamız vardır be!.. Senin gibi nicelerini eskittik biz!..»

«Babacı»nın yazısından sonra dergide çıkan «Yağcı»nın bu yazısı, hayli müşteri topladı o takıma.

İşte, sevgili Nefsaniyet, iki tane de kıcıkırık tattım sana. Böylece, 3K'yı vermiş oldum: **Kıyırık, Kıkırık, Kıcıkırık.**

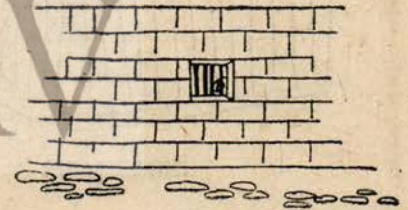
Bizim Şevket de, bütün bu olup bitenler karşısında kıs kıs güllüyor ve şöyle diyor:

— Dünyaya bir daha gelmek mümkün olsaydı, bir erkeklik organı yerine sekiz tane erkeklik organı isterdim. Bir tanesi yetmiyor!

Yaaa, işte böyle, Nefsaniyet kardeşim.

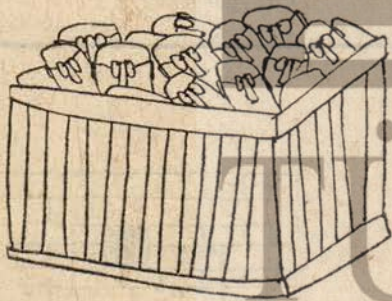
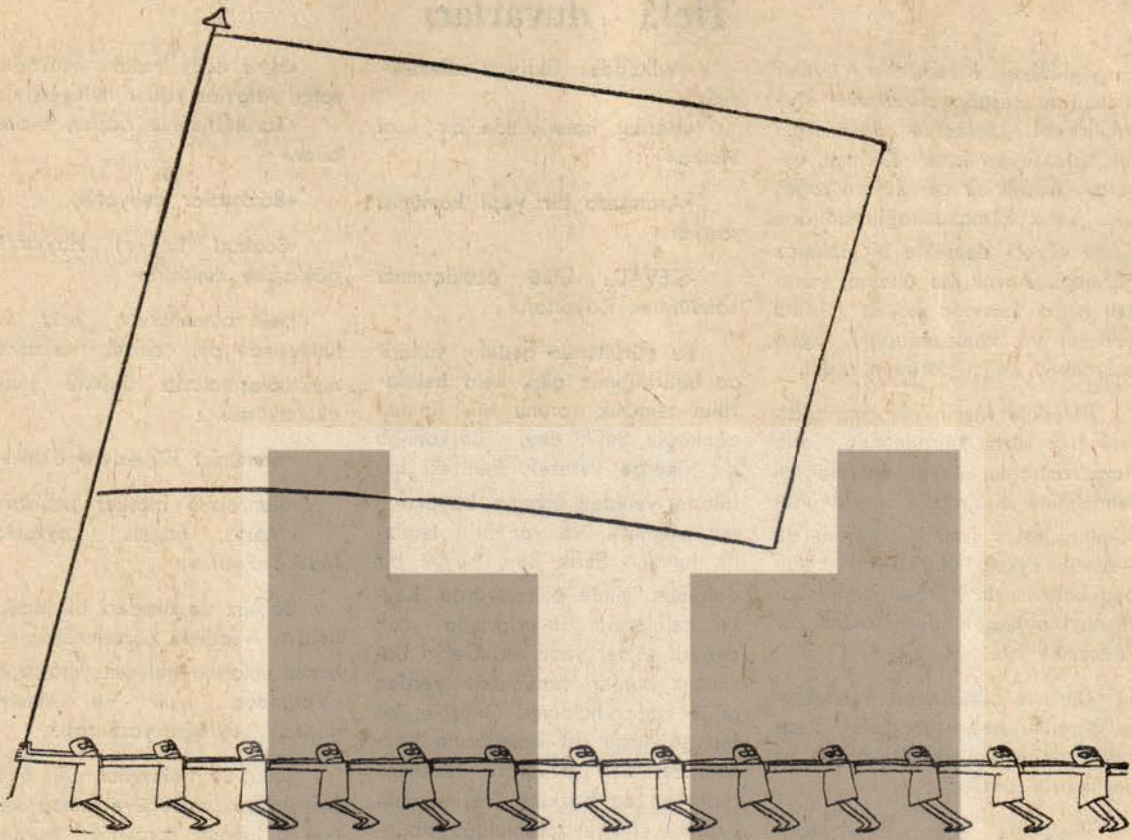
Ne demişler: «Kuyruğunun altı kaşınan keçi, çobanın değneğine sürünür.»»

Şevket'in hakkı var galiba!

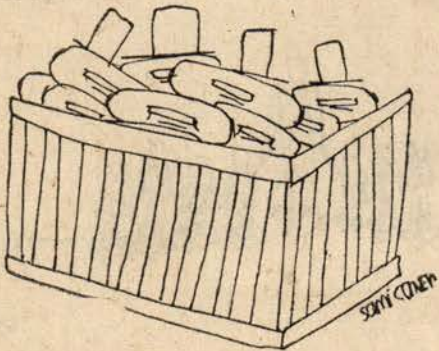

METİN

İHRAÇ MALI

İTHAL MALI

UMU

LALE DEVRI

Özel sektöre övgü..

Dinleyin Şair Nedim Efendi'nin ağızından Özel Sektörün övgüsünü:

Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni

Kim yetiştirdi bu güne servden bâlâ seni

Gerçekten de, kim büyüttü bu Özel Sektörü böyle, kim pervasız yaptı, kim getirdi bugünlere, böyle direk gibi? Valla, kimse bilmiyor bunu? Bir bilen varsa, lütfen bildirsin. Bazıları diyorlar ki, zorlaya zorlaya böyle yaptılar. Gene de bir bilene sormak gerek: Kim yaptı bu Özel Sektörü böyle pervasız?

KADDAFİ'NİN KADAYIFI

«Kuran'a dayalı sosyalizm kuracağım» diyen Libya lideri Kaddafi, Mao'ya özenerek, önce bir «Kültür İhtilâli» başlattı. Kültür ihtilâli nasıl olur? Herhalde, bilimsel yapıtları bir sistem içinde okumak ve okutmakla değil.. Kaddafi'nin ihtilâlcileri de öyle yapmışlar; kitapçıları ve yayınevlerini basmışlar, Kuran ile Kaddafi'nin görüşlerini yansıtan kitapların dışındaki bütün kitapları yakmışlar. Ha şöyle!

Sosyalizmi Kuran'a dayayan, kültür ihtilâlini Mao'ya boyayan Kaddafi'nin kadayıfının tadı nasıl olur acaba?

Herhalde, bol petrolle şişirilmiş ve üzerine bol petrol ekilmiş pirinç pilâvının tadı gibi olur!

Dileriz ki Kaddafi, pi-

şirdiği kadayıfı kendisi de beğenmeyip, başladığı noktaya dönmessin!

TÜRKÇESİ: REZALETİ

Eskiden «Rezalet» derdik, şimdilerde «Skandal» deniliyor.

Yâni, «Watergate skandalı» dediklerinin Türkçesi: «Watergate rezaleti» dir.

Bu rezaletin amacı da, Nikson efendiyi yeniden başkan seçirtmektir.

Bu rezalet ortaya çıkarıldıktan sonra anlaşıldı ki, Nikson efendi, meğer, rezaletin üzerinde oturuyormuş.

İŞLETENLER

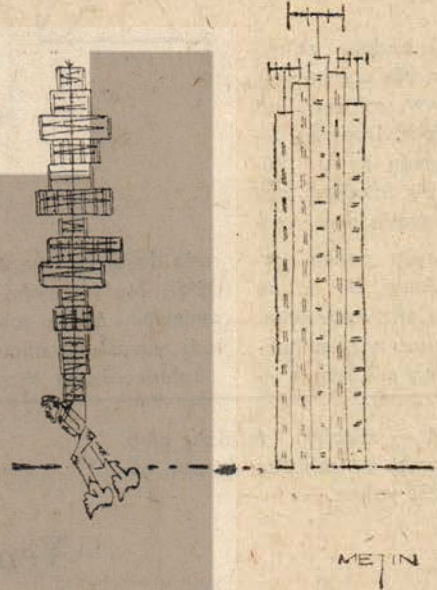
CGP başkanı Turhan Feyzioğlu, «Türkiye'de demokrasi işlemektedir» diyor.

Doğru... İşletiyorlar.

Ihsan Topaloğlu, «Enerji sıkıntısı için AP hesap 'ermeli» diyor. Yooo... AP hiç de enerji

SIKINTI

sıkıntısı çekmiyor. 12 Mart'tan sonra da çekmedi. Enerjiyi AP kullanıyor, sıkıntısı halka düşüyor.

YEMEKTEN SONRA

Siyasi partiler, televizyonda seçim propagandası yapabileceklermiş.

Eyvah!

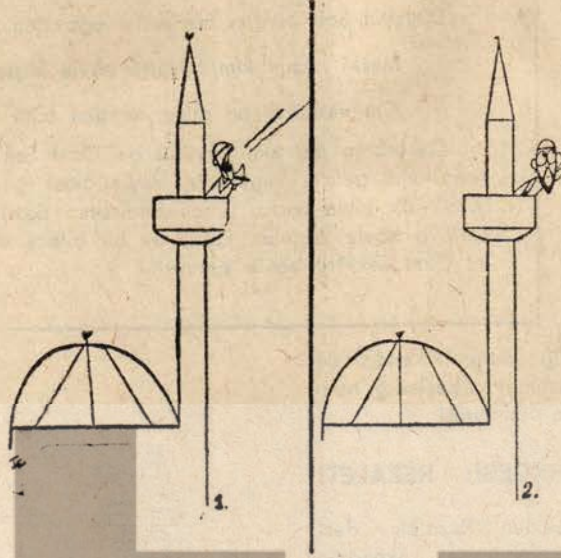
Bâri yemeklerden sonra yapsalar.

O gözler, o sözler, o yüzler... Kimde iştah kalır kil...

İTIRAF

Geçen gün bir AP'li anlatıyordu :

«— Evi badana ettirelim, dedik. Ne var ne yok, bütün eşyayı salonun ortasına yığdık. Duvarda, bizim Süleyman Beyin büyük boy bir fotoğrafı asılıydı. Incinmesin diye, kendim indireyim dedim çerçeveyi. Aaaa, bir de ne göreyim; Çerçevenin arkası tahtakurusu yuvası haline gelmemiş mi! Tam o sırada da bizim komşu çıkageldi: Ne o beyim, dedi, seninkinin arkası tahtakurusu yuvası mı olmuş? Tahtakurusuna kızmadım

rada da bizim komşu çıkageldi: Ne o beyim, dedi, seninkinin arkası tahtakurusu yuvası mı olmuş? Tahtakurusuna kızmadım

da, inan olsun, işte bu lâfâ kızdım.»

AP'linin bu samimi itirafı karşısında, söyleyecek söz bulamadık.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Bilgin geçinenler, elektrik bilgini Om (Ohm) ilede deli diye alay etmişlerdi.
- İngiliz anatomi bilgini Harvey, 1628'de kan dolaşımını keşfettiğinde, bilgin geçinenlerin şiddetli alaylarına uğramıştı. Hattâ, Paris Bilimler Akademisi, Harvey'in bu keşfini 50 yıl boyunca kabul etmek istemedi.
- Astronomi bilgini Arago —ki 1853'te ölmüştür—, Fransız Bilimler Akademisine, elektrikli telgraf tasarısı üzerinde bir münazara düzenlenmesini önermişti. Akademi üyeleri, böyle bir şeyin önerilmesini bile saçma bulduklarını bildirdiler ve Arago ile doya doya eğlendiler. Bu haftalık da bu kadar.

TOPLUM — mizah'ın tefrikası olup, ayrıca para ile satılmaz ve pavponu dahi yoktur.

Yeniçerilikler

«Lâle devrinde cellâtlar» tefrikamızın Toplum okurlarınca pek beğenilmesi üzerine, adını sonra açıklıyacağımız bir tarihçi—yazarımızın «Yeniçeri Rezalet ve Zorbalıkları» konulu yazısını sunmayı uygun bulduk. Okurlarımızın, bu tefrikamızı da en az «Cellâtlar» kadar beğenerek okuyacağını umuyoruz. Allah sabır versin!»

Yeniçeri ocağının zaptı bozulup da hemen bütün İstanbul esnafı ve bu arada büyük şehrin baldırı çıplak haşeratı ocağa kaydedildikten sonra, şehrin âşayış ve inzibatından mes'ul yeniçeriler, türlü rezalet, şenaat, ırz ve namus tecavüzleriyle, hattâ şekavetle İstanbul'un altını üstüne getirdiler ki yerinde tâbiri ile bu azgınlıklarının en taşkın devri de, Üçüncü Selim, Dördüncü Mustafa ve İkinci Mahmud'un zamanı oldu ve ocaklarının kanlı bir şehir muharebesiyle yıkıldığı, imha edildiği güne kadar devam etti. Bugünkü polis karakolları, içinde türlü kepezeliğin göz göre göre yapıldığı yerler halini alınca, halkın, Allah'tan başka sığınacak yeri kalmadı. Bu müthiş devirde, birkaç ay kadar, Alemdar Mustafa Paşa «Kırcalı askeri» denilen Rumeli âyanlarının milisleriyle şehre hâkim olup yeniçerilerin gözünü yıldırmış, rezaletleri ayyuka çıkmış bâzi yeniçeri eşki-

yasını amansızca tepelemiş, «Sekban» adıyla yeni bir asker ocağı kurmuş, fakat, kendi gaflet ve gururu yüzünden yeniçerilerin âni bir baskınına uğruyarak ateşe verilen Bâbü'lîde intihara mecbur olmuş, meydan gene yeniçerilere kalmıştı.

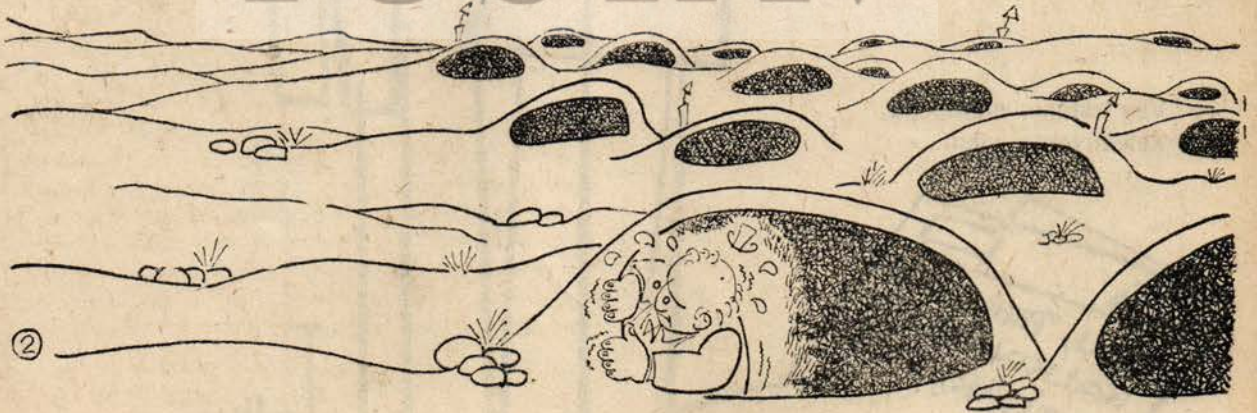
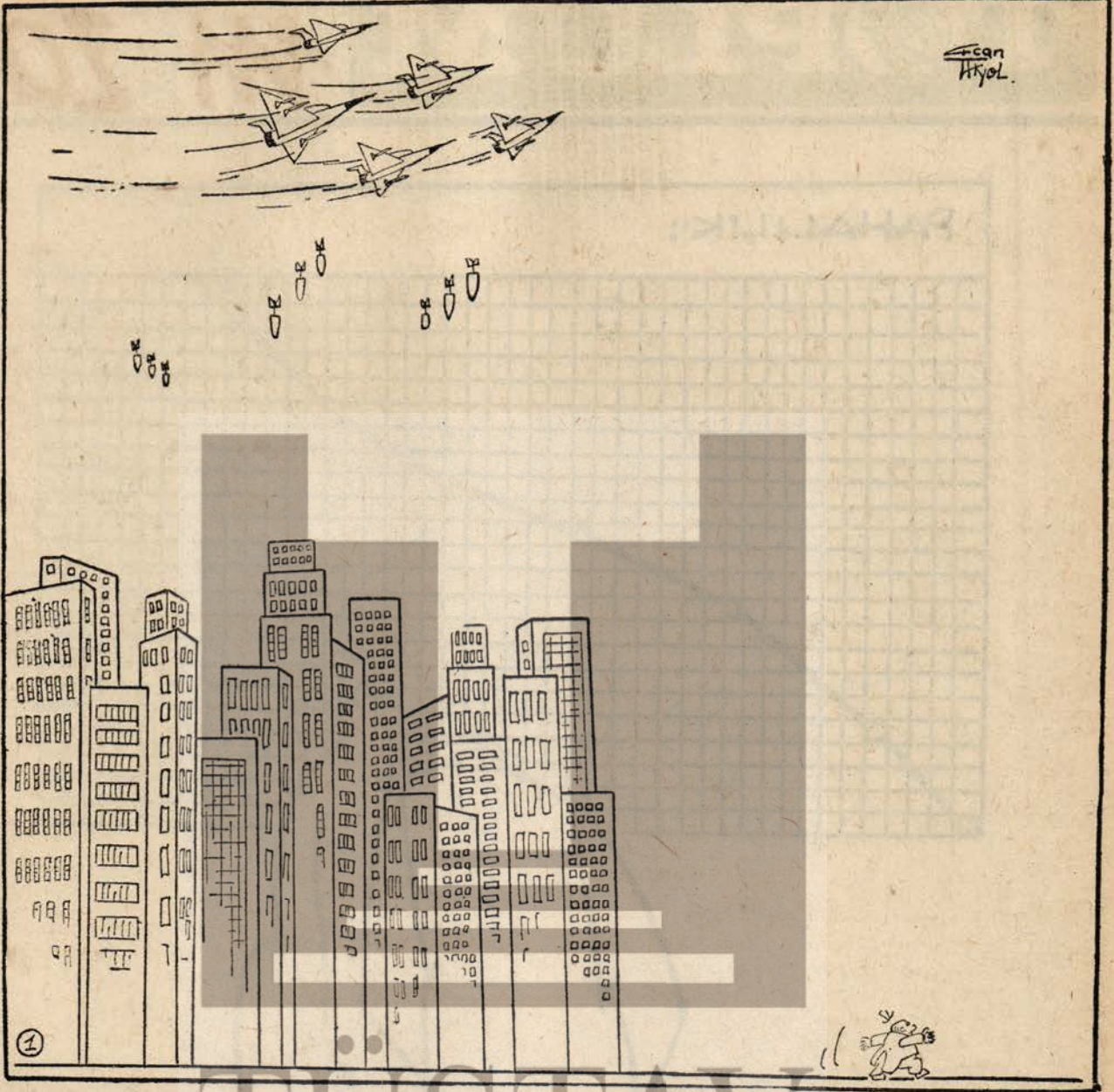
YENİÇERİ KOLLUKLARI :

Eskiden, bir kolluk önünden ülemâdan, vüzerâdan biri, veya sementin sevilmiş, sayılmış bir siması geçince, kolluk çorbacısı veya neferleri, eğer kapının önünde iseler, ayağa kalkıp hürmetle selâm verirlerdi. Bahsettiğimiz tuğyan (taşkınlık) devrinde ise, kolluk önünde iskemleler atıp oturan veya hasırlar serip üstüne lâübâliyanâ uzanıp yatan yeniçeriler, sabahdan akşama kadar tambura çalar, mâni ve destanlar okurlar, gelip geçene ayağa kalkıp selâm vermek şöyle dursun, bilâkis alay ederlerdi. Hattâ, akşam karanlığında ve geceyinin kolluk önünden geçmek gafletini gösteren erbab-ı namusu: «Senden şüphelendik, buralarda ne dolaşırsın, üstünü arıyacağız!» diye cebren ve kahren içeri alıp, saat ve kese ve çubuk gibi kıymetli eşyası varsa alırlardı: Soyulan biçare, bunu halâsının (hala değil, kurtuluş, yani halâs) fidyesi bilip ağzını açmadan giderdi.

(Bundan sonrası hârika! Yeniçerilerin mârifetlerini bir görün de, ağzınız açık kalsın!)

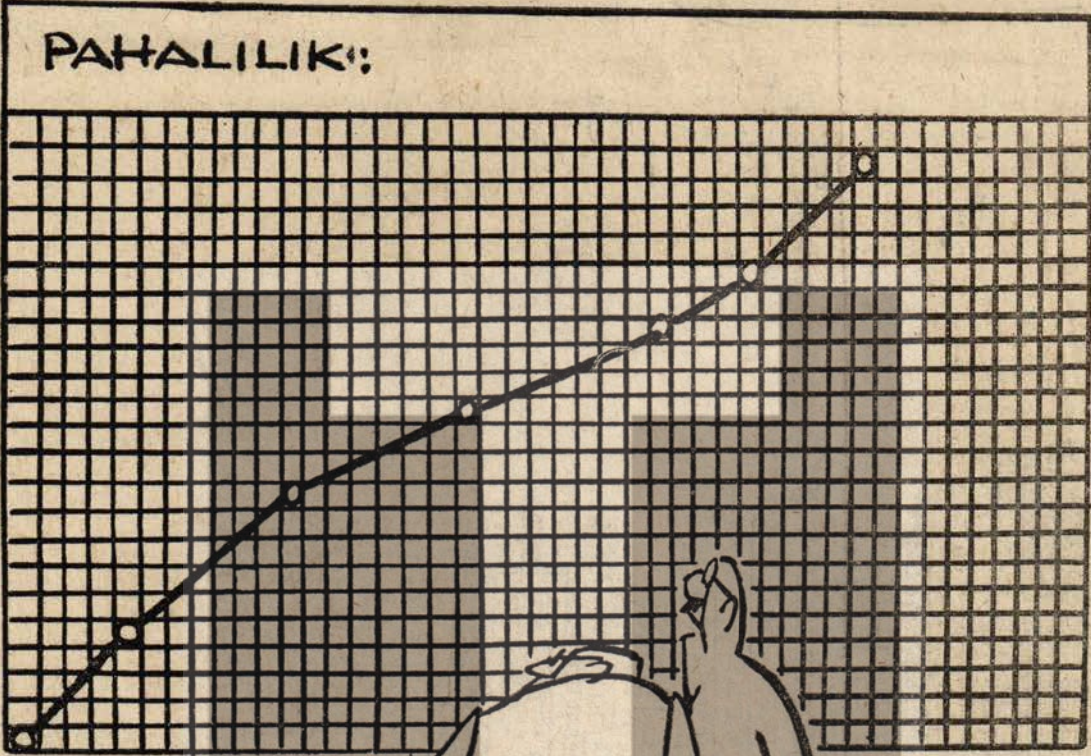

can
Hryol.

PAHALILIK:

«- Vay canına, amma da hızlı kalkınıyoruz yahu!...»

IVRAN